

Ινστιτούτο
Εξωτερικών
Υποθέσεων

ΝΕΟΙ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΙ ΕΡΕΥΝΗΤΕΣ

Φεβρουάριος 2021

Έκθεση αρ. 3

ΟΙ ΟΡΙΟΘΕΤΗΜΕΝΕΣ ΘΑΛΑΣΣΙΕΣ ΖΩΝΕΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΕΣΟΓΕΙΟ ΚΑΙ ΟΙ ΔΙΕΚΔΙΚΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 2000 ΩΣ ΣΗΜΕΡΑ

(συνολική επισκόπηση
υπό το πρίσμα του Δικαίου της Θάλασσας)

ΟΛΓΑ ΤΣΟΥΚΑΛΑ

© 2021 Foreign Affairs Institute

Ινστιτούτο Εξωτερικών Υποθέσεων
Λεωφόρος Αλεξάνδρας 91
Αθήνα, 11474, ΕΛΛΑΔΑ

Ακολουθήστε το FAINST:

fainst2

/fainst

FA Institute

Foreign Affairs Institute, Greece

ΟΙ ΟΡΙΟΘΕΤΗΜΕΝΕΣ ΘΑΛΑΣΣΙΕΣ ΖΩΝΕΣ ΣΤΗΝ ΑΝ. ΜΕΣΟΓΕΙΟ ΚΑΙ ΟΙ ΔΙΕΚΔΙΚΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 2000 ΩΣ ΣΗΜΕΡΑ

(συνολική επισκόπηση
υπό το πρίσμα του Δικαίου της Θάλασσας)

ΟΛΓΑ ΤΣΟΥΚΑΛΑ

Περίληψη

Η παρούσα μελέτη έχει ως στόχο την καταγραφή των οριοθετημένων θαλάσσιων ζωνών στην Ανατολική Μεσόγειο με παράλληλη αναδρομή στις κωδικοποιητικές διατάξεις του Δικαίου της Θάλασσας (UNCLOS, 1982). Στο πλαίσιο του πονήματος αυτού γίνεται μια περιεκτική καταγραφή των θαλάσσιων ζωνών που οροθετήθηκαν από το 2000 έως και σήμερα στην Ανατολική Μεσόγειο, αρχής γενομένης το 2003, όταν η Κυπριακή Δημοκρατία οριοθέτησε την Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη της με την Αίγυπτο. Η παρούσα μελέτη θα καταλήξει στην ιστορική πορεία των τουρκικών διεκδικήσεων από το 2004 στην Ανατολική Μεσόγειο, τόσο εναντίον της Ελλάδος όσο και της Κύπρου, φθάνοντας ως την πρόσφατη παρουσίαση του αφηγήματος της Τουρκίας για την «Γαλάζια Πατρίδα».

Λέξεις-Κλειδιά

Ανατολική Μεσόγειος, θαλάσσιες ζώνες, ΑΟΖ, Υφαλοκρηπίδα, 28^{ος}/32^{ος} μεσημβρινός, τουρκικές διεκδικήσεις, Δίκαιο Θάλασσας, Διεθνής Σύμβαση για το Δίκαιο Θάλασσας (ΔΣΔΘ), Οικόπεδα ΑΟΖ, Γαλάζια Πατρίδα, μέση γραμμή, ίση απόσταση, τεμάχια, κοιτάσματα φυσικού αερίου, 200 ν.μ., έρευνα και εκμετάλλευση, κυριαρχικά δικαιώματα, δικαιοδοσία.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ-ΣΥΝΤΜΗΣΕΙΣ	6
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	7
Η ΣΥΜΒΑΣΗ ΓΙΑ ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ (UNCLOS, 1982)	8
ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	8
ΘΕΩΡΙΑ ΤΩΝ ΓΡΑΜΜΩΝ ΒΑΣΗΣ	9
ΑΙΓΑΛΙΤΙΔΑ ΖΩΝΗ	10
ΥΦΑΛΟΚΡΗΠΙΔΑ	13
ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΖΩΝΗ (ΑΟΖ)	16
ΤΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΤΩΝ ΝΗΣΙΩΝ	18
ΟΙ ΟΡΙΟΘΕΤΗΜΕΝΕΣ ΘΑΛΑΣΣΙΕΣ ΖΩΝΕΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΕΣΟΓΕΙΟ (2000-2020)	19
ΟΙ ΔΙΜΕΡΕΙΣ ΣΥΜΦΩΝΙΕΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΣΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΕΣΟΓΕΙΟ	20
Συμφωνία οριοθέτησης ΑΟΖ Κύπρου με την Αίγυπτο (2003)	22
Συμφωνία οριοθέτησης ΑΟΖ Κύπρου με το Λίβανο (2007)	23
Συμφωνία οριοθέτησης ΑΟΖ Κύπρου με το Ισραήλ (2011)	25
Η Μέση Γραμμή Κύπρου-Τουρκίας (2019)	27
ΟΙ ΔΙΜΕΡΕΙΣ ΣΥΜΦΩΝΙΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΕΣΟΓΕΙΟ	30
Από την Μέση Γραμμή Ελλάδος- Λιβύης στην πρόσφατη ΑΟΖ Αιγύπτου-Ελλάδος	31
ΟΙ ΤΟΥΡΚΙΚΕΣ ΔΙΕΚΔΙΚΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΕΣΟΓΕΙΟ (2000-2020) ..	38
ΤΟ ΑΦΗΓΗΜΑ ΤΗΣ ΓΑΛΑΖΙΑΣ ΠΑΤΡΙΔΑΣ, "ΜΑΝΙ ΒΑΤΑΝ"	41
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	44
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	45
ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ	49

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ-ΣΥΝΤΜΗΣΕΙΣ

UNCLOS	United Nations Convention of the Law of the Sea
ΤΡΑΟ	Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı
ά.	άρθρο/α
ΑΟΖ	Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη
βλ.	βλέπε
Γ. Γ.	Γενικός Γραμματέας
Δ.Δ.Χ.	Διεθνές Δικαστήριο Χάγης
ΔτΘ	Δίκαιο της Θάλασσας
ΔΣΔΘ	Διεθνής Σύμβαση Δικαίου Θάλασσας
Η.Π.Α.	Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
κ.μ.	κυβικά μέτρα
ν.μ.	ναυτικά μίλια
Ο.Η.Ε.	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
ό.π.	όπου και προηγουμένως
σχετ.	σχετικά
σελ.	σελίδα/ες
Σ.Α.	Συμβούλιο Ασφαλείας
τ.χλμ.	τετραγωνικά χιλιόμετρα
ΤΔΒΚ	Τουρκική Δημοκρατία Βορείου Κύπρου

Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Η Ανατολική Μεσόγειος αποτελεί μια ιδιαίτερης σημασίας περιοχή της ευρύτερης Μεσογείου Θάλασσας. Ρίχνοντας μια ματιά στον γεωγραφικό χάρτη μπορούμε να αντιληφθούμε την ιδιαιτερότητα που αυτή η περιοχή έχει, ειδικώς ως προς τα παράκτια κράτη τα οποία βρέχονται από την θάλασσά της. Τα βασικότερα κράτη τα οποία βρέχονται από την θάλασσα της Ανατολικής Μεσογείου και τα οποία θα απασχολήσουν την παρούσα μελέτη είναι η Ελλάδα, η Κύπρος, το Ισραήλ, η Λιβύη, ο Λίβανος, η Αίγυπτος, η Συρία και η Τουρκία. Τα προαναφερθέντα κράτη σκεπτόμενα τα οικονομικά και πολιτικά συμφέροντά τους θέλησαν να οριοθετήσουν τις θαλάσσιες ζώνες τους ώστε να γίνουν αυτές ευέλικτες προς εκμετάλλευση.

Ποιες είναι οι θαλάσσιες ζώνες που έχουν οριοθετηθεί μεταξύ αυτών; Πώς έχουν προβλεφθεί οι κανόνες οριοθέτησής τους από το Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας; Ποια η συμβολή της Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας, όπως αυτή κωδικοποιήθηκε το 1982 στο Montego Bay; Προτού εκτεθούν οι οριοθετημένες θαλάσσιες ζώνες των κρατών της Ανατολικής Μεσογείου αξίζει να γίνει μια σύντομη αλλά περιεκτική αναδρομή και αναφορά στις συμβατικώς κωδικοποιημένες θαλάσσιες ζώνες. Κατά γενική ομολογία, όπως τονίζει και ο *Tullio Treves*, το «δίκαιο της θάλασσας καθορίζει γενικό πλαίσιο νομικής συμπεριφοράς»¹ για τα κράτη που το εφαρμόζουν και το έχουν επικυρώσει.

Εν συνεχεία, στο εν λόγω πόνημα θα γίνει μια προσπάθεια αναφοράς των σημαντικότερων θαλασσιών ζωνών που έχουν απασχολήσει την διεθνή πολιτική σκηνή στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου το διάστημα από το 2000 έως και σήμερα. Είναι εντυπωσιακό το γεγονός ότι η Ανατολική Μεσόγειος αποτελεί μια θάλασσα που στον χάρτη μπορεί να παρομοιασθεί με έναν ιστό «αράχνης» η οποία «παγιδεύει» και κατοχυρώνει τα συμφέροντα των παράκτιων κρατών σε ενεργειακούς και άλλου είδους πολιτικοοικονομικούς τομείς κυριαρχίας.

Τέλος, η παρούσα μελέτη θα προσεγγίσει τις διεκδικήσεις στην Ανατολική Μεσόγειο από πλευράς της Τουρκίας, η οποία είναι πιστή στις μαξιμαλιστικές πολιτικές της από το 2000 έως και σήμερα, όπως αυτές παρουσιάστηκαν στον επίσημο χάρτη των διεκδικήσεων της Τουρκικής Δημοκρατίας από τον πρόεδρο Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν, τον Μάρτιο 2020, στην έδρα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, στη Νέα Υόρκη συμπληρώνοντας το αρχιτεκτονικό οικοδόμημα της «Γαλάζιας Πατρίδας» (*Mavi Vatan*)².

¹ Εμμανουήλ Ρούκουνας, *Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο*, Σειρά Δημόσιου Διεθνούς Δικαίου, εκδ. 1^η (αναθεωρημένη), εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2010, σελ. 232

² Eyal Pinko, *Turkey's Maritime Strategy Ambitions: The Blue Homeland Doctrine (Mavi Vatan)*, 7.04.2020, RESEARCH INSTITUTE FOR EUROPEAN AND AMERICAN STUDIES, διαθέσιμο σε: <https://rieas.gr/researchareas/editorial/4456-turkey-s-maritime-strategy-ambitions-the-blue-homeland-doctrine-mavi-vatan>

Η ΣΥΜΒΑΣΗ ΓΙΑ ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ (UNCLOS, 1982)

Εισαγωγικά στοιχεία

Προκειμένου να καταστούν σαφή τα όσα θα εκτεθούν κατωτέρω, αξίζει να γίνει η περιγραφή ορισμένων θεμελιωδών θεωριών και καθεστώτων στον θαλάσσιο χώρο ώστε ο εκάστοτε αναγνώστης κάθε πεδίου να κατανοήσει τί ακριβώς αντικατοπτρίζουν οι θαλάσσιες ζώνες και ποια νομικά συστήματα τις προβλέπουν και τις τοποθετούν στον χάρτη. Μια σύντομη αναδρομή στην θεμελίωση του Δικαίου Θάλασσας, όπως το γνωρίζουμε έως και σήμερα, μας μεταφέρει στο έτος 1982, οπότε υιοθετήθηκε η Συνθήκη για το Δίκαιο της Θάλασσας στο Montego Bay της Jamaica. Σημαντικό ρόλο στην Τρίτη Συνδιάσκεψη για το Δίκαιο της Θάλασσας (Δεκέμβριος, 1973-1982) διαδραμάτισαν η 6^η και η 9^η Σύνοδος στη Νέα Υόρκη το 1977 και στη Νέα Υόρκη και Γενεύη το 1982, αντίστοιχα. Η σύνθεση του κειμένου των διαπραγματεύσεων οδήγησε στη μορφοποίηση του επισήμου κειμένου της Συμβάσεως, όπως αυτό τελικώς υιοθετήθηκε από σύσσωμη την διεθνή κοινότητα την 10^η Δεκεμβρίου 1982 μαζί με την Τελική Πράξη της Διεθνούς Συμβάσεως οπότε και άνοιξε προς υπογραφή από τα κράτη-μέλη της διεθνούς κοινότητας. Αξίζει να σημειωθεί ότι το κείμενο που υιοθετήθηκε το 1982, η Τουρκία το είχε καταψηφίσει από κοινού με το Ισραήλ, την Βενεζουέλα και τις ΗΠΑ³.

Σταχυολογώντας τις διατάξεις (320 άρθρα) της νέας Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας, η οποία τέθηκε σε ισχύ με την 60^η επικύρωση της⁴ την 16 Νοεμβρίου 1994 (ά. 308 §1 ΔΣΔΘ), θα εστιάσουμε την προσοχή μας σε εκείνες που ρυθμίζουν το καθεστώς οριοθέτησης αλλά και χάραξης των θαλασσίων ζωνών με βάση την θεωρία της μέσης γραμμής καθώς και τις διατάξεις που προβλέπουν την Αιγιαλίτιδα Ζώνη, την Συνορεύουσα, την Υφαλοκρηπίδα, και την Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη. Γενική παραδοχή του διεθνούς δικαίου αποτελεί το γεγονός ότι το δικαιο της θάλασσας αποτελεί αυθεντική έκφραση του διεθνούς δικαίου⁵ από όπου απορρέουν οι εξουσίες του κράτους στον θαλάσσιο χώρο του, τον βυθό, το θαλάσσιο υπέδαφος και εν μέρει του υπερκείμενου αέρα.

³ Γρηγόρης Ι. Τσάλτας, Μαριάνθη Κλάδη-Ευσταθοπούλου, Το Διεθνές Καθεστώς των Θαλασσών και των Ωκεανών, Τόμος Πρώτος: Διεθνής Πολιτική και Δίκαιο της Θάλασσας- Οι Ζώνες Εθνικής Δικαιοδοσίας, εκδόσεις Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2003, σελ.157-159

⁴ Robin R. Churchill, Law of the Sea, Britannica, διαθέσιμο σε: <https://www.britannica.com/topic/Law-of-the-Sea>

⁵ Εμμανουήλ Ρούκουνας, ό.π., σελ. 232

Θεωρία των Γραμμών Βάσης

Η παρούσα μελέτη θα επικεντρωθεί στο πολυσήμαντο καθεστώς της οριοθέτησης των θαλασσιών ζωνών (Αιγιαλίτιδα Ζώνη, Υφαλοκρηπίδα, Συνορεύουσα και ΑΟΖ), οι οποίες θα αναλυθούν κατωτέρω, ένα ζήτημα που γεννά εύλογα ερωτηματικά και δημιουργεί προβληματισμό όταν τίθεται στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων η εκάστοτε συμφωνία οριοθετήσεως. Ως εκ τούτου, κρίνεται απαραίτητο να εκτεθεί συνοπτικά αυτός ο «κοινός παρονομαστής»⁶ που καλείται ως Γραμμές Βάσης. Οι γραμμές βάσης, επι της ουσίας, οριοθετούν το εύρος, το εσωτερικό (προς την ακτή) και το εξωτερικό (προς την ανοιχτή θάλασσα) όριο των θαλασσιών ζωνών. Η γραμμή βάσης αποτελεί, κατά το ισχύον Δίκαιο Θάλασσας (εφεξής ΔΘ), την διαχωριστική γραμμή μεταξύ της αιγιαλίτιδας ζώνης και των εσωτερικών υδάτων (λιμάνια, κόλποι, ποτάμια) και κατά περίπτωση παραλληλίζεται με την ακτογραμμή⁷. Δύο τρόποι έχουν χρησιμοποιηθεί για την χάραξη των γραμμών βάσης: η φυσική χάραξη και η ευθεία χάραξη.

Αναφορικά με την φυσική γραμμή βάσης αυτή χαράσσεται από το σημείο της κατώτατης ρηχίας (low-water line) και όχι της μέγιστης πλημμυρίδας (high-tide line) με σκοπό του να αποτρέπεται η καταχρηστική χάραξη από τα παράκτια κράτη των ακτών τους που θα είχαν μεγάλη παλίρροια. Η επιλογή του σημείου της άμπωτης (ρηχίας) κρίθηκε ως το ασφαλέστερο για την χάραξη της φυσικής γραμμής βάσης (ά. 5 ΔΣΔΘ) και αποτελεί πραγματικό περιστατικό στις δικαστικές προσφυγές, οπότε το δικαστήριο τις εκτιμά κατά περίπτωση. Θα ήταν παράλειψη να μην αναφερθεί ότι κάθε παράκτιο κράτος δεν ομοιάζει με τα άλλα και, άρα, ενδέχεται η γεωγραφική του μορφολογία να παρουσιάζει τέτοιες γεωγραφικές διακυμάνσεις και δυσχέρειες ώστε να απαιτεί και να νομιμοποιεί και άλλον τρόπο χάραξης, που είναι οι ευθείες γραμμές βάσης (Ρούκουνας Εμμ.)⁸. Στο άρθρο 7 προβλέπεται η ευθεία χάραξη γραμμής βάσης, ώστε να μπορούν τα παράκτια κράτη με ανομοιογενή και δυσχερή ακτογραμμή να χαράξουν ορθώς τις θαλάσσιες ζώνες τους χωρίς να καταλήγουν σε αυθαιρεσίες ούτε να πλήττονται τα οικονομικά τους συμφέροντα στην θάλασσα.

Το εν λόγω άρθρο επι της ουσίας αποτελεί συμβατική κωδικοποίηση γενικού εθνικού δικαίου. Πρόκειται για νοητές γραμμές, κατά πλάσμα δικαίου, οι οποίες ενώνουν ορισμένα σημεία τα οποία, όμως, δεν πρέπει να αποκλίνουν σημαντικά από την φυσική χάραξη της ακτογραμμής (ά. 7 §§ 1 και 2 ΔΣΔΘ). Βασική προϋπόθεση αποτελεί η ύπαρξη παράκτιου κράτους του οποίου η ακτογραμμή είναι σε άμεση γειτονία με συστάδα νησιών ή εμφανίζει έντονες εγκολπώσεις ή

⁶ Γρηγόρης Ι. Τσάλτας, Μαριάνθη Κλάδη-Ευσταθοπούλου, ό.π., σελ. 169

⁷ Γρηγόρης Ι. Τσάλτας, Μαριάνθη Κλάδη-Ευσταθοπούλου, ό.π., σελ. 170 όπου παραπομπή των συγγραφέων σε O' Connell, D. P., *The International Law of the Sea*, vol.1, Clarendon Press, Oxford, 1982, p. 170

⁸ Εμμανουήλ Ρούκουνας, ό.π., σελ. 251-253

οδοντώσεις. Κατά γενική ομολογία γίνεται λόγος για «μακρογεωγραφικές-γεωμετρικές» γραμμές βάσης (Κατσούφρος Θ.)⁹. Οι ευθείες γραμμές βάσης προτιμώνται από την διεθνή πρακτική λόγω της διευκόλυνσης που παρέχει στα παράκτια κράτη, ενώ εμποδίζει σε έναν βαθμό τα παράκτια κράτη να ασκούν καταχρηστικά το δικαίωμα χάραξης των γραμμών βάσης (λ.χ. η Τουρκία στο Β.Α. Αιγαίο). Η Ελλάδα, ήδη από το 1936 με το Α.Ν. 230/1936, το 1958 με την υπογραφή της προηγούμενης Σύμβασης, αλλά και το 1972 με την υπογραφή της Διεθνούς Σύμβασης της Γενεύης για την Υφαλοκρηπίδα, εφαρμόζει την φυσική χάραξη γραμμών βάσης από την ακτή. Σε κάθε περίπτωση τα κράτη μπορούν να επιλέγουν είτε μια είτε συνδυασμό των δύο μεθόδων χάραξης, αναλόγως των περιστάσεων (ά. 14 ΔΣΔΘ).

Αιγιαλίτιδα Ζώνη

Κατά την σύνθεση του κειμένου της νέας Σύμβασης κρίθηκε αναγκαίο να θεσπιστεί ένα ολοκληρωμένο καθεστώς της κρατικής κυριαρχίας στην θάλασσα. Ουσιαστικά αναδείχθηκε η ανάγκη να επεκταθεί η κρατική κυριαρχία από την ηπειρωτική επικράτεια στην θαλάσσια. Κορωνίδα, λοιπόν, της κρατικής αυτής κυριαρχίας αποτέλεσε η διάταξη του άρθρου 2 της Διεθνούς Συμβάσεως όπου εδράζεται η πολυσήμαντη θαλάσσια ζώνη της Αιγιαλίτιδας Ζώνης (territorial sea). Μεταξύ ανοιχτής θάλασσας και των εσωτερικών υδάτων βρίσκεται η αιγιαλίτιδα ζώνη του παράκτιου κράτους, νησιωτικού ή ηπειρωτικού, και περιβάλλει τις ακτές του. «Η Θάλασσα είναι ελεύθερη και κοινή για όλους, υφίσταται όμως δικαιώματα δικαιοδοσίας (jurisdiction) στα νερά τα κοντινά στις ακτές, όπου είναι δυνατός ο έλεγχος από τις ακτές» (Hugo Grotius 17^{ος} αι.)¹⁰. Η σκέψη αυτή του θεμελιωτή του Δικαίου της Θάλασσας αποκρυσταλλώνεται στο καθεστώς της Αιγιαλίτιδας Ζώνης, το οποίο αποτελεί *lex late* στη νέα Σύμβαση του Δικαίου της Θάλασσας (1982). Πρόκειται για πλήρη και καθολική κυριαρχία του παράκτιου κράτους στα ύδατα, τον βυθό, το υπέδαφος, την επιφάνεια και τον υπερκείμενο εναέριο χώρο. Απόλυτη κυριαρχία δεν νοείται, διότι το παράκτιο κράτος οφείλει να ακολουθεί τους κανόνες της διεθνούς ναυσιπλοΐας περιορίζοντας την κυριαρχία του σεβόμενο την διέλευση ξένων πλοίων όταν αυτά πραγματοποιούν την επονομαζόμενη «αβλαβή διέλευση».

Σχετικά με την χάραξη οριοθέτησης των εξωτερικών ορίων της αιγιαλίτιδας ζώνης, εν προκειμένω, εφαρμόζεται η αρχή της ίσης απόστασης όταν πρόκειται για γειτονικά κράτη, είτε αυτά είναι αντικείμενα είτε παρακείμενα το ένα με το άλλο. Ήδη από την Συνδιάσκεψη το 1958, η αρχή της ίσης απόστασης (equidistance principle, μέση/πλάγια γραμμή) θεσπίστηκε ως ο βασικός κανόνας οριοθέτησης της αιγιαλίτιδας ζώνης (ά. 12 της ΔΣΔΘ του 1958). Στη νέα Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας υπογραμμίστηκε πως η αρχή της ίσης απόστασης καλύπτει το κενό μιας

⁹ Γρηγόρης Ι. Τσάλτας, Μαριάνθη Κλάδη-Ευσταθοπούλου, ό.π., σελ. 174-175

¹⁰ Γρηγόρης Ι. Τσάλτας, Μαριάνθη Κλάδη-Ευσταθοπούλου, ό.π., σελ. 217

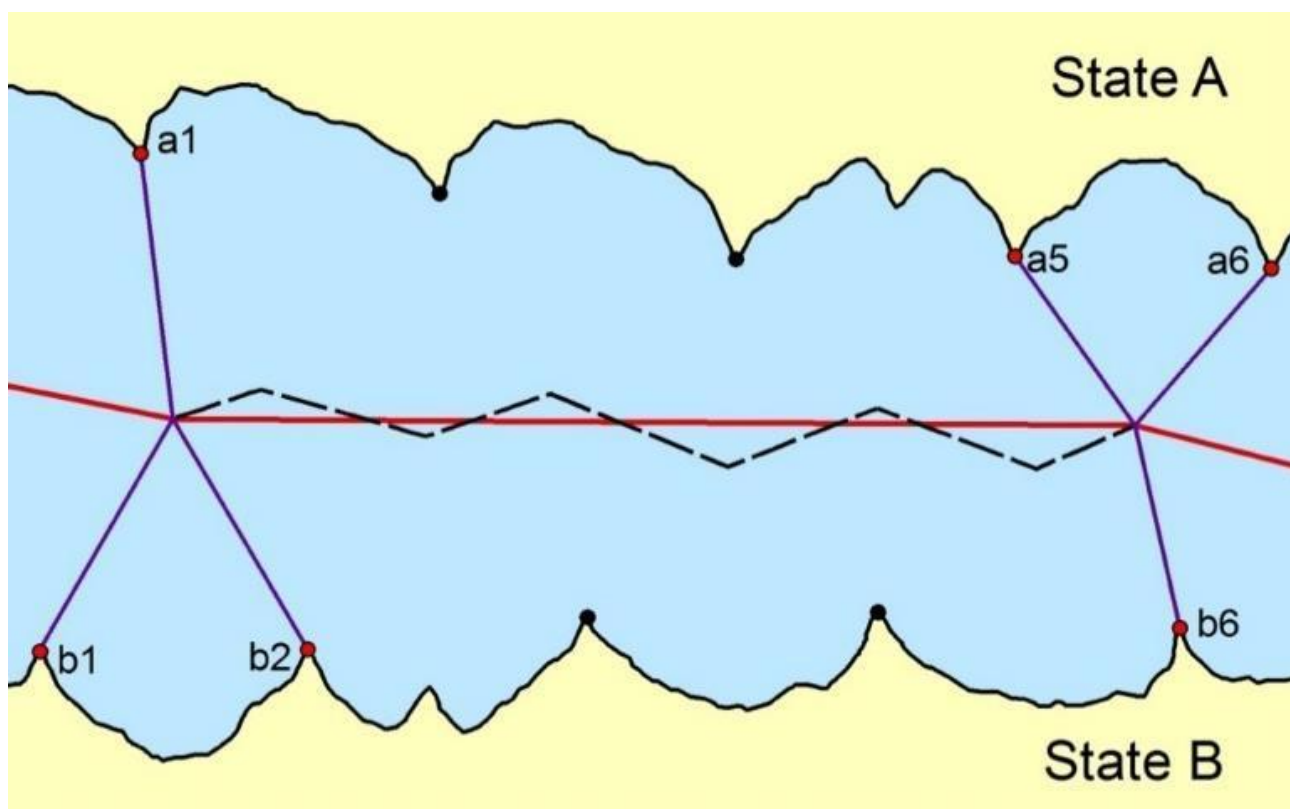
αποτυχημένης διαπραγμάτευσης, όταν τα κράτη δεν δύνανται να καταλήξουν σε συμφωνία (α. 15 ΔΣΔΘ του 1982¹¹). Η διάταξη της Πρώτης Συνδιάσκεψης το 1958 για την μέθοδο της μέσης γραμμής, ελαφρώς τροποποιημένη, μεταφέρθηκε στο άρθρο 15 της νέας Σύμβασης και αποτελεί την συνηθέστερη μέθοδο που επιλέγουν τα παράκτια κράτη.

Στις περιπτώσεις γειτονικών κρατών που βρίσκονται απέναντι το ένα από το άλλο και η απόστασή τους είναι μικρότερη από το άθροισμα του ανώτατου ορίου της αιγιαλίτιδας ζώνης τους (μικρότερη εν ολίγοις των 24 ν.μ. [12+12]) εφαρμόζεται η μέθοδος της μέσης γραμμής κατά την μετωπική οριοθέτηση. Ενώ στις περιπτώσεις που τα παράκτια γειτονικά κράτη έχουν παρακείμενα σύνορα τότε εφαρμόζεται η μέθοδος της πλάγιας γραμμής κατά την διαδικασία της πλευρικής οριοθετήσεως η οποία επιτυγχάνεται με μια κάθετη γραμμή που απέχει ίσα από τα σημεία των εσωτερικών ορίων. Ιδιάζουσα σημασία για την εξωτερική οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας αποτελεί ο τρόπος που ένα από τα παράκτια κράτη σε καθεστώς γειννίας, πλευρικής ή μετωπικής, έχουν προηγουμένως χαράξει τα εσωτερικά τους ύδατα με τη μέθοδο της φυσικής γραμμής ή της ευθείας γραμμής βάσης ώστε από αυτό τον τρόπο να καθορίζεται και η χάραξη των εξωτερικών θαλάσσιων συνόρων τους¹². Όταν συντρέχουν «ιστορικοί τίτλοι» (τίτλοι μακρόχρονης ειρηνικής πρακτικής και άνευ διαμαρτυρίας και αμφισβήτησης από άλλα κράτη) ή «ειδικές περιστάσεις» (λ.χ. νησίδες ή βράχοι κ.α.)¹³.

¹¹ Άρθρο 15 ΔΣΔΘ (1982) «όταν οι ακτές δύο κρατών είναι παρακείμενες ή βρίσκονται η μια απέναντι από την άλλη, κανένα από τα δύο κράτη δεν δικαιούται, εκτός αν υπάρχει συμφωνία περί του αντιθέτου μεταξύ τους, να εκτείνει την αιγιαλίτιδα ζώνη του πέραν της μέσης γραμμής, της οποίας κάθε σημείο ισαπέχει από τα πλησιέστερα σημεία των γραμμών βάσης, από τα οποία μετρείται το πλάτος της αιγιαλίτιδας ζώνης καθενός από τα δύο κράτη. Η διάταξη αυτή δεν εφαρμόζεται, ωστόσο, στις περιπτώσεις ύπαρξης ιστορικών τίτλων ή άλλων ειδικών περιστάσεων, που καθιστά αναγκαία την οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας ζώνης των δύο κρατών με διαφορετικό τρόπο».

¹² Σοφία Δαμπάλη, Η οριοθέτηση των θαλασσιών ζωνών στο Δίκαιο της Θάλασσας μέσα από την κρίση διεθνών δικαιοδοτικών οργάνων, Διπλωματική Εργασία, Τομέας Διεθνών Σχέσεων, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, Κομοτηνή, Ιανουάριος 2008, σελ. 15, όπου παραπομπή της συγγραφέως σε Χ. Δίπλα, Το Διεθνές Δικαστήριο των Ηνωμένων Εθνών, τόμος Α', εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα 2003, σελ. 262-318

¹³ Γρηγόρης Ι. Τσάλτας, Μαριάνθη Κλάδη-Ευσταθοπούλου, ό.π., σελ. 235

Η συνήθης απλοποιημένη μέση γραμμή θαλασσιών ζωνών αντικείμενων παράκτιων κρατών (κόκκινη γραμμή)¹⁴

Όσον αφορά στο εύρος και το πλάτος της αιγιαλίτιδας ζώνης, αυτό έχει οριστεί στη νέα Σύμβαση έως τα 12 ναυτικά μίλια (ν.μ.). Από το 1930, στην Συνδιάσκεψη της Κοινωνίας των Εθνών, έως το 1982, οπότε υιοθετήθηκε η νέα Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας, διατυπώθηκαν το όριο 3 ν.μ., ο κανόνας των 6+6¹⁵ και η πρόταση της πρώην ΕΣΣΔ για ενιαία αιγιαλίτιδα με όριο 12 ν.μ. (απορρίφθηκε). Συνεπικουρικά με τις συνόδους της Συνδιάσκεψης για το Δίκαιο της Θάλασσας, η Επιτροπή Διεθνούς Δικαίου πρότεινε την καθιέρωση ενός ανώτατου ορίου έως 12 ν.μ. για όλα τα παράκτια κράτη. Ως εκ τούτου θεσπίστηκε ότι τα παράκτια κράτη μπορούν να ασκούν πλήρη και αποκλειστική κυριαρχία από 0 έως 12 ν.μ. αιγιαλίτιδας ζώνης. Τα κράτη δύνανται να έχουν μικρότερη αλλά επ' ουδενί μεγαλύτερη αιγιαλίτιδα ζώνη.

Στην παρούσα έκθεση θα χρειαστεί να εστιάσουμε ότι τόσο η Ελλάδα όσο και η Τουρκία έχουν αιγιαλίτιδα 6 ν.μ. στο Αιγαίο (αρχή σκοπιμότητας) ενώ τα υπόλοιπα

¹⁴ Χρήστος Καστρίσιος, Ανάλυση και Υλοποίηση Οριοθέτησης Θαλασσιών Ζωνών σε Ψηφιακό Περιβάλλον, Διδακτορική Διατριβή, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Αθήνα, Ιούνιος 2017, σελ. 94, διαθέσιμο σε: <https://docplayer.gr/79238724-Analysi-kai-ylopoiisi-oriothetisis-thalassion-zonon-kai-synoron-se-psifiako-perivallon.html>

¹⁵ Πρόταση του Καναδά και των ΗΠΑ στην Συνδιάσκεψη της Χάγης το 1960 για 6 ναυτικά μίλια και 6 αλιευτικά μίλια (6 + 6 = 12) η οποία δεν υιοθετήθηκε λόγω μη συγκέντρωσης της πλειοψηφίας των 2/3 που απαιτείτο για να περάσει ως πρόταση, για μόλις 1 ψήφο. Βλ. σχετ. και Εμμανουήλ Ρούκουνας, ό.π., σελ. 251

κράτη της Μεσογείου, με εξαίρεση το Ισραήλ (6 ν.μ.) και τον Λίβανο (παραμένει αδιευκρίνιστο), έχουν 12 ν.μ. με βάση την αρχή της αμοιβαιότητας. Ιδιαίτερως, η Ελλάδα έχει καθιερώσει δύο ειδών αιγιαλίτιδες ζώνες¹⁶ μια γενικής μορφής (6 ν.μ.) και μια ειδικής μορφής για την αεροπορία και την αστυνόμευση του εναερίου χώρου (10 ν.μ.) Τα επιπλέον 4 ν.μ. αφορούν μόνο τις τελευταίες αυτές κυριαρχικές αρμοδιότητες. Η χάραξη της αιγιαλίτιδας μπορεί να γίνει είτε με φυσική γραμμή βάσης είτε με τον κανόνα των ευθείων γραμμών βάσης, όπως εκτέθηκε κατά τα ανωτέρω.

Μεταξύ της αιγιαλίτιδας ζώνης και της ανοιχτής θάλασσας έχει καθιερωθεί στη νέα Σύμβαση (1982) ο θαλάσσιος χώρος με περιορισμένες αρμοδιότητες, όπως λ.χ. η πρόληψη και καταστολή επαπειλούμενων παραβάσεων της υγειονομικής, φορολογικής-τελωνειακής νομοθεσίας που κατευθύνεται εχθρικά στην αιγιαλίτιδα ζώνη. Ο λόγος γίνεται για την Συνορεύουσα Ζώνη η οποία καθιερώθηκε στο νέο κείμενο της Διεθνούς Συμβάσεως για το Δίκαιο της Θάλασσας (άρ. 33 ΔΣΔΘ). Το όριο αυτής θεσπίστηκε στα 24 ν.μ. από την γραμμή βάσης της αιγιαλίτιδας. Ως εκ τούτου, ένα κράτος με 12 ν.μ. μπορεί να έχει επιπλέον 12 ν.μ. συνορεύουσα. Βασική διαφορά με την αιγιαλίτιδα είναι ότι απαιτείται μονομερής νομοθετική ενέργεια από το παράκτιο κράτος προκειμένου να την κηρύξει¹⁷. Στη Μεσόγειο, μέχρι σήμερα μόνο η Αλγερία, η Κύπρος, η Αίγυπτος, η Γαλλία, η Ιταλία, η Μάλτα, το Μονακό, το Μαρόκο, η Ισπανία, η Συρία και η Τυνησία έχουν κηρύξει την συνορεύουσα ζώνη¹⁸. Η Ελλάδα δεν έχει κηρύξει συνορεύουσα.

Υφαλοκρηπίδα

Ορόσημο για την εδραίωση του καθεστώτος της Υφαλοκρηπίδας αποτέλεσε το τέλος του Β' Παγκόσμιου Πολέμου, ο οποίος τερματίστηκε μετά την Συνδιάσκεψη της Γιάλτας το 1945. Η ανάγκη για την ρύθμιση και την πρόβλεψη του καθεστώτος της Υφαλοκρηπίδας ενισχύθηκε μετά την ανακάλυψη υδρογονανθράκων, το έτος 1960¹⁹. Στην υπό εξέταση περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου τα κοιτάσματα φυσικού αερίου και υδρογονανθράκων που εντοπίζονται αποτέλεσαν διεθνή επιταγή για την ρύθμιση της ουσιαστικότερης ζώνης εθνικής δικαιοδοσίας ενός παράκτιου κράτους, της Υφαλοκρηπίδας η οποία έπεται της Αιγιαλίτιδας Ζώνης.

Είναι γεγονός πως οι ραγδαίες επιστημονικές ανακαλύψεις και η διαρκής επιθυμία για την έρευνα και την εκμετάλλευση του πλούτου του «Παλατιού της Αμφιπρίτης»²⁰, όπως ονόμαζαν οι αρχαίοι Έλληνες την Θάλασσα, ανέδειξαν και

¹⁶ Γρηγόρης Ι. Τσάλτας, Μαριάνθη Κλάδη-Ευσταθοπούλου, ό.π., σελ. 228-229

¹⁷ Εμμανουήλ Ρούκουνας, ό.π., σελ. 266

¹⁸ Βλ. σχετ. Costs and benefits arising from the establishment of maritime zones in the Mediterranean Sea, Final Report, June 2013, p.46 διαθέσιμο σε:

https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/sites/maritimeaffairs/files/docs/body/maritime-zones-mediterranean-report_en.pdf και UN DOALOS Table of claims to maritime jurisdiction (as at 15 July 2011), διαθέσιμο σε:

http://www.un.org/Depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/PDFFILES/table_summary_of_claims.pdf.

¹⁹ Γρηγόρης Ι. Τσάλτας, Μαριάνθη Κλάδη-Ευσταθοπούλου, ό.π., σελ. 269-270

²⁰ Εμμανουήλ Ρούκουνας, ό.π., σελ. 295

μεθόδευσαν την ίδρυση και θεμελίωση μιας νέας ζώνης εθνικής δικαιοδοσίας στη θάλασσα, της Υφαλοκρηπίδας (Continental Shelf). Αξίζει στο σημείο αυτό να διακρίνουμε την γεωλογική από τη νομική υφαλοκρηπίδα. Αναφορικά με την υφαλοκρηπίδα, όπως την αποτυπώνει η επιστήμη της γεωλογίας είναι η επέκταση της ξηράς προς τον βυθό στο σημείο που αυτός αγγίζει τα 200 μέτρα (100 οργιές). Στην κρινόμενη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου η Υφαλοκρηπίδα είναι σχετικώς στενή (Ελλάδα, Τουρκία, Συρία, Λίβανος, Αίγυπτος). Πέραν των 200 μ. όπου ο βυθός εμφανίζει 30° έως 45° κλίση εντοπίζεται το υφαλοπρανές (continental slope). Υφαλοκρηπίδα και Υφαλοπρανές συνθέτουν το ευρύτερο Υφαλοπλαίσιο, το οποίο έχει σημείο εκκίνησης την ακτή και σταματά στην κλίση του υφαλοπρανούς ενώ περιλαμβάνει και το ηπειρωτικό ανύψωμα (continental rise). Υδρογονάνθρακες, κοιτάσματα φυσικού αερίου, σίδηρος, θείο και πετρέλαιο είναι μόνο μερικά από τα πλούσια στοιχεία που εντοπίζονται στην Υφαλοκρηπίδα και θα απασχολήσουν παρακάτω την περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου.

Αφού έγινε λόγος για την υφαλοκρηπίδα από την γεωλογική και επιστημονική σκοπιά, αξίζει να τοποθετήσουμε την θαλάσσια ζώνη στο νομικό της πλαίσιο. Μια πρώτη απόπειρα του ορισμού της Υφαλοκρηπίδας έλαβε χώρα το έτος 1958, στην Πρώτη Συνδιάσκεψη της Γενεύης για το Δίκαιο της Θάλασσας. Για πρώτη φορά τέθηκε η προβληματική περίπτωση της εκμετάλλευσης (exploitation) η οποία σύμφωνα με την προγενέστερη Διεθνή Σύμβαση είχε όριο τα 200 μ. της υφαλοκρηπίδας, εκτός αν μπορούσε να επεκταθεί περαιτέρω. Εύλογα τούτη η διατύπωση προκάλεσε πολλά ερωτηματικά και αμφιβολίες. *Ποιος είχε δικαίωμα για την εκμετάλλευση; Θα ήταν εκμετάλλευση οικονομικής φύσεως ή άλλου τύπου;* Ερωτήματα τέτοιου είδους απασχόλησαν την διεθνή κοινότητα.

Η απάντηση στα άνωθεν ερωτήματα δόθηκε από τη νέα Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας στις διατάξεις των άρθρων 76-85 (Μέρος VI, UNCLOS, 1982). Συγκεκριμένα στο άρθρο 76 της Σύμβασης, η υφαλοκρηπίδα ορίζεται ως η θαλάσσια ζώνη που αποτελεί φυσική προέκταση του χερσαίου εδάφους στα 200 ν.μ. και περιλαμβάνει τον βυθό και το υπέδαφος. Η χάραξη της υφαλοκρηπίδας ξεκινά από τις γραμμές βάσης από όπου μετράται η αιγιαλίτιδα ζώνη. Στην περίπτωση που το Υφαλοπλαίσιο εκτείνεται πέρα από τα 200 ν.μ. τα δικαιώματα του παράκτιου κράτους ασκούνται έως το σημείο που αγγίζει το ακραίο όριο του ηπειρωτικού ανυψώματος (200 ν.μ.). Εν ολίγοις, με την διάταξη του άρθρου 76 εισήχθησαν δύο κριτήρια: α) το κριτήριο της ίσης απόστασης το οποίο αντικατέστησε το κριτήριο αμιγώς του βάθους και κατοχυρώνει το νόμιμο δικαίωμα σε όλα τα παράκτια κράτη να έχουν υφαλοκρηπίδα, καθώς επίσης και β) το γεωλογικό κριτήριο το οποίο ουσιαστικά περιθωριοποίησε το κριτήριο της εκμετάλλευσης, όπως αυτή διατυπώθηκε με την Πρώτη Σύμβαση το έτος 1958, και εισήγαγε το δικαίωμα προτίμηση άσκησης δικαιοδοσίας στα κράτη με μεγαλύτερη υφαλοκρηπίδα²¹. Με άλλα λόγια η

²¹ Γρηγόρης Ι. Τσάλτας, Μαριάνθη Κλάδη-Ευσταθοπούλου, ό.π., σελ. 282-283

υφαλοκρηπίδα αποτελεί τον βυθό της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης²² χωρίς τα υπερκείμενα νερά.

Αναφορικά με την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας, αυτή ακολουθεί την μέθοδο της μέσης γραμμής όταν πρόκειται για απέναντι παράκτια κράτη ή την μέθοδο της γραμμής ίσης απόστασης όταν πρόκειται για όμορα παράκτια κράτη τα οποία συνορεύουν πλαγίως οι θάλασσές τους. Απαραίτητη είναι η συμφωνία μεταξύ των παράκτιων κρατών και η απουσία ειδικών περιστάσεων που χρήζουν ιδιαίτερης οριοθέτησης. Στο Παράρτημα II εντοπίζονται όλες οι ρυθμίσεις και οι κανόνες που ρυθμίζουν την δομή και λειτουργία της Επιτροπής των Ορίων της Υφαλοκρηπίδας (Commission on the Limits of the Continental Shelf, C.L.C.S), κατ'άρθρον 76 §8 της Σύμβασης (1982). Η εν λόγω Επιτροπή αφορά στις διενέξεις για το διευρυμένο όριο της υφαλοκρηπίδας ορισμένων παράκτιων κρατών, όμως αυτή δεν έχει εφαρμογή στη Μεσόγειο Θάλασσα και κατ' επέκταση στην περιοχή της Ανατολικής Μεσόγειου αφού, όπως προελέχθη, η υφαλοκρηπίδα στην εν λόγω περιοχή είναι στενή.

Ολοκληρώνοντας το νομικό πλαίσιο της Υφαλοκρηπίδας, δεν μπορούμε να παραλείψουμε να αναφερθούμε στα κυριαρχικά δικαιώματα του παράκτιου κράτους στην υφαλοκρηπίδα του. Καταρχήν, τα συγκεκριμένα κυριαρχικά δικαιώματα ενυπάρχουν *ipso facto* (εκ του γεγονότος) και *ab initio* (εξ' αρχής). Τα συγκεκριμένα δικαιώματα απορρέουν από την αρχή της κυριαρχίας που έχει ένα παράκτιο κράτος στον βυθό και τα οποία αποκρυσταλλώνονται στο δικαίωμα έρευνας του βυθού και το δικαίωμα οικονομικής εκμετάλλευσης των φυσικών πόρων που υπάρχουν σε αυτόν. Γίνεται, λοιπόν, λόγος για ένα «συμφυές» (inherent)²³ δικαίωμα του παράκτιου κράτους. Ορυκτά (στερεάς, αέριας και υγρής μορφής), μη ζώντες αλλά και ζώντες οργανισμοί που δεν είναι αλιεύσιμοι, αποτελούν τους συγκεκριμένους πόρους που ένα κράτος έχει κυριαρχικό δικαίωμα να εκμεταλλευτεί. Για τον λόγο αυτό μιλούμε για φυσικούς πόρους και όχι για ορυκτό πλούτο (ά. 77 § 4 ΔΣΔΘ).

Σημαντική συνεισφορά στην κατοχύρωση των «κυριαρχικών δικαιωμάτων», τα οποία είναι και λειτουργικής φύσεως (functional) προκειμένου να εξειδικεύεται η εθνική νομοθεσία επί της υφαλοκρηπίδας, προσέφερε η Επιτροπή Διεθνούς Δικαίου. Επομένως, κάθε παράκτιο κράτος ασκεί κυριαρχικά και αποκλειστικά δικαιώματα στην υφαλοκρηπίδα του χωρίς καμία προηγούμενη δηλωτική ενέργεια (λ.χ. διακήρυξη) βάσει της νέας Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας.

²² Εμμανουήλ Ρούκουνας, ό.π., σελ. 300-301

²³ Εμμανουήλ Ρούκουνας, ό.π., σελ. 302-304

Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη (ΑΟΖ)

Όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, το έτος 1960 υπήρξε καθοριστικό για την ανάδειξη νέων θαλάσσιων ζωνών εθνικής δικαιοδοσίας. Εξίσου σημαντική και αρκετά προσφιλής στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου είναι η Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη (εφεξής ΑΟΖ). Τα παράκτια κράτη αφουγκράστηκαν την ανάγκη για την οικονομική εκμετάλλευση των θαλάσσιων ζωνών εκτός των ορίων της αιγιαλίτιδας. Κυρίως τα αναπτυσσόμενα κράτη της «Ομάδας των 77» ήταν εκείνα που πίεσαν το έτος 1964 κατά τις διεργασίες της U.N.C.T.A.D στην Γενεύη και συνακόλουθα στην Seabed Committee και την UNCLOS III (1982) το δικαίωμα στην οικονομική εκμετάλλευση της θαλάσσιας ζώνης που βρισκόταν εκτός ορίων της αιγιαλίτιδας.

Πρωτεργάτης της «πατρογονικής θάλασσας»²⁴, όπως εισηχθη η έννοια της ΑΟΖ προτού υιοθετηθεί η νέα Σύμβαση (1982), υπήρξε η Διακήρυξη Περού, Χιλής και Ισημερινού το 1952 με την οποία υπογραμμίστηκε η ανάγκη για ένα ενιαίο οικοσύστημα στην θάλασσα, το οποίο θα εκτείνεται εκτός των ορίων της αιγιαλίτιδας και στο οποίο θα μπορούν να καλύπτουν διατροφικά τις ανάγκες τους αλιεύοντας και εξασφαλίζοντας τους φυσικούς πόρους της. Συνεκδοχικά, στην έναρξη της 3ης Συνδιάσκεψης για τη νέα Σύμβαση του ΔτΘ (1982), η έννοια της ΑΟΖ απέκτησε μορφή με την Διακήρυξη του Μοντεβιδεο, το έτος 1970. Προτάθηκε η επέκταση της συνορεύουσας ζώνης σε απόσταση 200 ν.μ. από τις γραμμές βάσης της αιγιαλίτιδας ζώνης για οικονομικούς λόγους.

Η επονομαζόμενη Λατινοαμερικανική πρόταση οδήγησε στην κατοχύρωση της ζώνης εθνικής δικαιοδοσίας της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης στο Μέρος V της νέας Σύμβασης για το ΔτΘ (UNCLOS, 1982) το οποίο τοποθετείται στις διατάξεις των πολυσήμαντων άρθρων 55 έως 75. Επί της ουσίας, η ΑΟΖ αποτελείται από την θάλασσα που βρίσκεται πάνω από την υφαλοκρηπίδα (άρ. 55 και 57 ΔΣΔΘ). Ένα παράκτιο κράτος εξασφαλίζει με την ύπαρξη της ΑΟΖ του, τα υπερκείμενα νερά που βρίσκονται στα 200 ν.μ. πέρα από την αιγιαλίτιδα τα οποία εκκινούν από τις ίδιες γραμμές βάσης. Βάσει εκτιμήσεων, το 99% της αλιείας που ασκεί ένα παράκτιο κράτος λαμβάνει χώρα σε απόσταση περίπου 200 ν.μ. από την ακτογραμμή²⁵ οπότε επικράτησε το εν λόγω όριο των 200 ν.μ..

Τα δικαιώματα ενός παράκτιου κράτους στην ΑΟΖ είναι διπτού χαρακτήρα: δικαιώματα δικαιοδοσίας (jurisdiction) και κυριαρχικά δικαιώματα (άρ. 56 ΔΣΔΘ). Κυριαρχικά δικαιώματα έχει το παράκτιο κράτος ως προς την εκμετάλλευση των μη φυσικών καθώς και των βιολογικών πόρων (άρ. 56 §1 α' ΔΣΔΘ). Παρά το γεγονός ότι η αλιεία ήταν η επικρατέστερη ανάγκη για την θέσπιση της ΑΟΖ, στην εν λόγω διάταξη γίνεται λόγος για βιολογικούς πόρους και όχι αλιεύματα (ιχθείς) διότι

²⁴ Γρηγόρης Ι. Τσάλτας, Μαριάνθη Κλάδη-Ευσταθοπούλου, ό.π., σελ. 291

²⁵ Εμμανουήλ Ρούκουνας, ό.π., σελ. 309

θεωρείται πιο ευρύς ώστε να καλύψει και άλλους ζώντες οργανισμούς που βρίσκονται στα νερά. Η διατήρηση και η οριοθέτηση της ποσότητας των αλιευμάτων (ά. 61 ΔΣΔΘ) αλλά και η αποκλειστική εκμετάλλευση μη επιτρεπόμενης ανάμειξης τρίτου κράτους (ά. 72 ΔΣΔΘ) των ζώντων πόρων αποτελούν ορισμένες εκφάνσεις των κυριαρχικών δικαιωμάτων στους βιολογικούς πόρους. Εξαιρούνται τα περικόλιστα ή γεωγραφικώς μειονεκτούντα κράτη τα οποία έχουν ανάγκη τρίτο κράτος να συνδράμει στην αλιευτική διαδικασία²⁶. Επιπροσθέτως, το παράκτιο κράτος δύναται να ερευνά την σημαία και την επίσκεψη του ξένου πλοίου, να ασκεί επιθεώρηση ακόμα και κατάσχεση, και να οδηγεί στα δικαιοδοτικά του όργανα τους ξένους παραβάτες (ά. 73 ΔΣΔΘ)²⁷.

Παράλληλα με τα κυριαρχικά δικαιώματα το παράκτιο κράτος ασκεί και δικαιώματα δικαιοδοσίας (ά. 56 §1 β' ΔΣΔΘ). Η δικαιοδοσία του παράκτιου κράτους αποτυπώνεται στο δικαίωμα διατήρησης και χρήσης των πόρων της ΑΟΖ του. Ο λόγος στρέφεται στην πολυσήμαντη, ειδικώς στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου, εξερεύνηση και επιστημονική έρευνα στην θάλασσα. Με αυτόν τον τρόπο ένα παράκτιο κράτος έχει την δυνατότητα να εγκαταστήσει ειδικές πλατφόρμες και κατασκευές ώστε να ασκήσει θαλάσσια επιστημονική έρευνα ακόμα και να δημιουργήσει τεχνητές νήσους (ά. 60 ΔΣΔΘ). Προκειμένου να μην διαταραχθεί το καθεστώς της ανοιχτής θάλασσας, η οποία εκτείνεται πέρα από τα όρια της ΑΟΖ, η νέα Σύμβαση επιτρέπει στα τρίτα κράτη να ασκούν το δικαίωμα της ναυσιπλοΐας, της ελεύθερης υπέρπτησης, και της πόντισης υποβρύχιων καλωδίων και αγωγών (ά. 58 και 87 ΔΣΘ). Με αυτόν τον τρόπο εξασφαλίζεται η ισορροπία μεταξύ ΑΟΖ και ανοιχτής θάλασσας, με αποτέλεσμα οι διατάξεις που αφορούν την τελευταία (ά. 88-115 ΔΣΔΘ) να εφαρμόζονται αναλόγως και στην ΑΟΖ.

Αναφορικά με την οριοθέτηση της ΑΟΖ παρακείμενων ή απέναντι παράκτιων κρατών, η μέθοδος της μέσης γραμμής και της ίσης απόστασης δεν είχε ιδιαίτερη απήχηση στη νέα Σύμβαση. Η ΑΟΖ απαιτεί κήρυξη από το παράκτιο κράτος ώστε να μπορεί αυτό να ασκήσει όλα τα ανωτέρω δικαιώματα και την δικαιοδοσία. Στην περίπτωση, όμως, που γειτνιάζει με όμορο ή απέναντι κράτος, αυτά πρέπει να προβούν σε σχετική ειδική συμφωνία, βάσει του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης κατ' άρθρον 38 του Καταστατικού του (ά. 74 ΔΣΔΘ), η οποία γνωστοποιείται ενώπιον του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ²⁸ από κοινού με τον γεωγραφικό χάρτη των συντεταγμένων που οριοθετούν τα εξωτερικά όρια της ΑΟΖ των γειτονικών κρατών.

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί πως τόσο η ΑΟΖ όσο και η Υφαλοκρηπίδα απορρέουν από το εθνικό δίκαιο από την Σύμβαση του ΔτΘ του 1982 και εμπεριέχουν σημαντικά στοιχεία ομοιότητας και «αλληλοδιεισδυτικότητας»²⁹. Παρα ταύτα, η ΑΟΖ έχει πολλάκις θεωρηθεί σημαντικότερη από την υφαλοκρηπίδα,

²⁶ Γρηγόρης Ι. Τσάλτας, Μαριάνθη Κλάδη-Ευσταθοπούλου, ό.π., σελ. 297 υποσ. 676

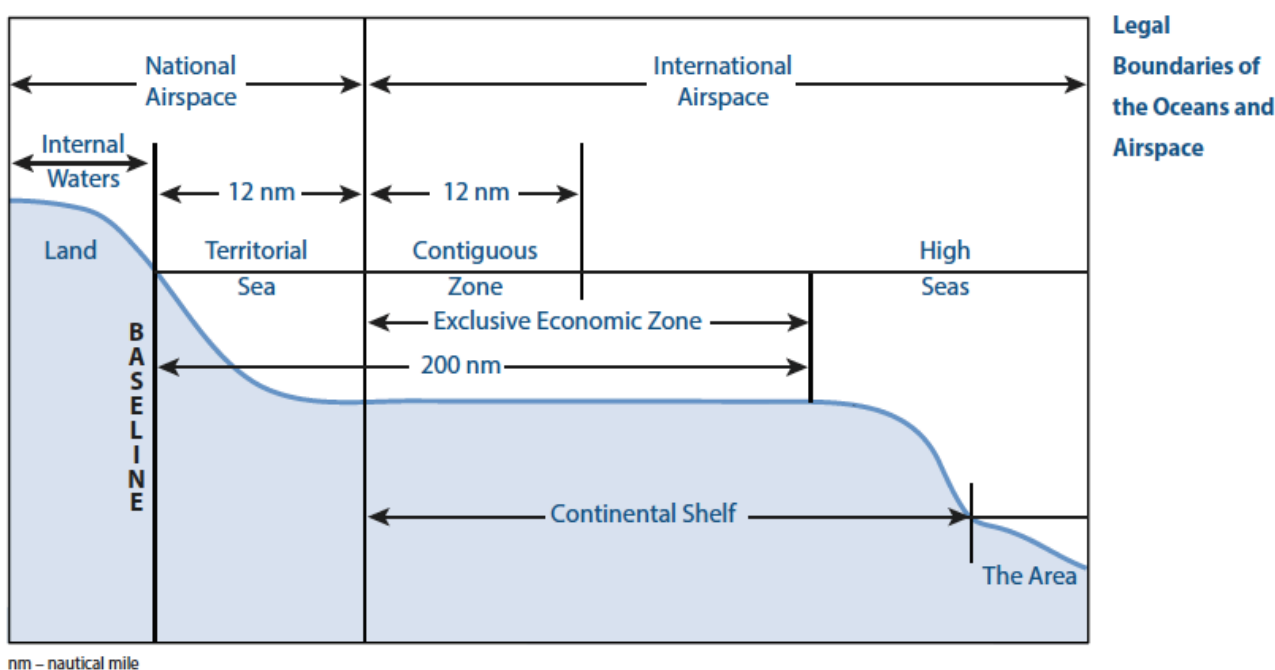
²⁷ Εμμανουήλ Ρούκουνας, ό.π., σελ. 311

²⁸ Γρηγόρης Ι. Τσάλτας, Μαριάνθη Κλάδη-Ευσταθοπούλου, ό.π., σελ. 300-303

²⁹ Σοφία Δαμπάλη, ό.π., σελ. 25

δεδομένου του αλιευτικού πλούτου της και της δυνατότητας παραγωγής ενέργειας από τα ύδατα (offshore energy resource). Εν αντιθέσει με την υφαλοκρηπίδα που τα κοιτάσματά της και το πετρέλαιο το οποίο βρίσκεται στο βυθό και το υπέδαφός της, για πολλά παράκτια κράτη η ΑΟΖ έχει περίοπτη θέση, λόγω του ότι εγκολπώνεται τον βυθό και τον υπερκείμενο θαλάσσιο χώρο των 200 ν.μ. εν συνόλω, ιδίως για τα όσα την έχουν κηρύξει (λ.χ. Κύπρος).

Στην παρακάτω εικόνα γίνεται εύληπτος ο διαχωρισμός των ως άνω θαλάσσιων ζωνών που μελετήθηκαν, όπου Internal Waters=Εσωτερικά ύδατα, Baseline=Γραμμή βάσης, Territorial Sea=Αιγιαλίτιδα Ζώνη, Contiguous Zone=Συνορεύουσα Ζώνη, Continental Shelf=Υφαλοκρηπίδα, The Area=Ηπειρωτικό Ανύψωμα, και Exclusive Economic Zone=Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη (ΑΟΖ).

Maritime Zones, The Fletcher's School, TUFTS University³⁰

Το καθεστώς των Νησιών

Προτού ξεκινήσει η έκθεση των επιμέρους οριοθετημένων θαλάσσιων ζωνών στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου, αξίζει να γίνει μια σύντομη αναφορά στο καθεστώς των Νησιών. Στην εξεταζόμενη περιοχή και δη στην Ελλάδα υπάρχουν χιλιάδες νησιά και νησιωτικά συμπλέγματα τα οποία έχουν αποτελέσει το επίκεντρο διενέξεων στην προσπάθεια ειδικά της οριοθέτησης της Υφαλοκρηπίδας με την γείτονα Τουρκία. Η Τουρκία, καθώς δεν έχει υπογράψει τη νέα Σύμβαση για το ΔΤΘ (1982) δεν αναγνωρίζει τις θαλάσσιες ζώνες, όπως εκτέθηκαν προηγουμένως, στην

³⁰ Maritime Zones, Law of the Sea A policy primer, The Fletcher School, TUFTS University, διαθέσιμο σε: <https://sites.tufts.edu/lawofthesea/chapter-two/>

περίπτωση των Νησιών. Για την Τουρκία τα νησιά δεν μπορούν να έχουν κυριαρχικά δικαιώματα (υφαλοκρηπίδα) όπως τα παράκτια κράτη διότι αυτά (δηλ. τα νησιά) αποτελούν μέρος του. Για τον λόγο αυτό η Ελλάδα προσέφυγε το έτος 1976 στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης ενάγοντας την Τουρκία προκειμένου να αναγνωρισθεί στα νησιά το δικαίωμα σε αιγιαλίτιδα ζώνη και υφαλοκρηπίδα αλλά και να γίνει μια προσπάθεια από το Δ.Δ.Χ. να οριοθετηθεί εκείνο την Υφαλοκρηπίδα των δύο απέναντι κρατών. Η απόφαση απορρίφθηκε διότι το Δικαστήριο ήταν αναρμόδιο να αποφανθεί εφόσον η Τουρκία δεν αναγνώρισε την δικαιοδοσία του και εν γένει το καθεστώς που προβλέπεται στη νέα Σύμβαση (UNCLOS, 1982)³¹.

Βάσει του νέου καθεστώτος που εγκαθιδρύθηκε με τη νέα Σύμβαση, ως Νησιά ορίζονται «οι φυσικώς σχηματισμένες περιοχές ξηράς που βρέχονται από νερό και στη μέγιστη πλύμη βρίσκονται πάνω από την επιφάνεια του νερού» (άρθ. 121 ΔΣΔΘ). Το εν λόγω άρθρο αποτελεί το μοναδικό που κατοχυρώνει το καθεστώς των νησιών και διαρθρώνεται σε 3 παραγράφους. Η πρώτη περιλαμβάνει τον ορισμό των νησιών όπως αναφέρθηκε ήδη ενώ στην παράγραφο 2 περιλαμβάνονται στην έννοια «Νησί» και οι βράχοι. Καθοριστικής σημασίας αποτελεί η παράγραφος 3 της οικείας διάταξης του άρθρου 121 όπου ο νομοθέτης προβλέπει ότι τα νησιά έχουν δικαίωμα να καθορίζουν την δική τους αιγιαλίτιδα, συνορεύουσα, υφαλοκρηπίδα και αποκλειστική οικονομική ζώνη. Τέλος, επισημαίνεται ότι η οριοθέτηση των ζωνών εθνικής δικαιοδοσίας των νησιών καθ'αυτών και με τα τρίτα κράτη ακολουθούν τις επιταγές της παρούσας Σύμβασης σχετικά με την μέθοδο της μέσης γραμμής, την αρχή της ίσης απόστασης τόσο στην αιγιαλίτιδα όσο και την υφαλοκρηπίδα και την ΑΟΖ τους³².

ΟΙ ΟΡΙΟΘΕΤΗΜΕΝΕΣ ΘΑΛΑΣΣΙΕΣ ΖΩΝΕΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΕΣΟΓΕΙΟ (2000-2020)

Η Μεσόγειος θάλασσα ανήκει στην κατηγορία εκείνων των θαλασσών που το Διεθνές Δίκαιο τις ονομάζει ως ημίκλειστες θάλασσες (άρθ. 122, 123 ΔΣΔΘ). Κοιτάζοντας τον χάρτη είναι κατανοητό πως η Μεσόγειος θάλασσα επικοινωνεί μέσα από τα Στενά της με τις υπόλοιπες θάλασσες. Συγκεκριμένα επικοινωνεί με τον Ατλαντικό Ωκεανό διαμέσου του Στενού του Γιβραλτάρ, ενώ προς Ανατολάς με την Ερυθρά Θάλασσα μέσω της διώρυγας του Σουέζ. Η ύπαρξη αυτής της επικοινωνίας με άλλους θαλάσσιους χώρους την κατατάσσει ως ημίκλειστη και όχι αμιγώς κλειστή θάλασσα.

³¹ Κρ. Ιωάννου/ Α. Στρατή, Δίκαιο της Θάλασσας, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2013, Α' Επίμετρο

³² Γρηγόρης Ι. Τσάλτας, Μαριάνθη Κλάδη-Ευσταθοπούλου, ό.π., σελ. 313-316

Στην παρούσα έκθεση θα επικεντρωθούμε στον θαλάσσιο χώρο της περιοχής της Ανατολικής Μεσογείου, η οποία βρέχει τα παράκτια κράτη της Ελλάδος στο ΝΑ τμήμα της, της Τουρκίας, της Συρίας, της Αιγύπτου, του Ισραήλ του Λιβάνου και της Λιβύης. Τόσο η Ελληνική Δημοκρατία, όσο και η Κυπριακή έχουν προβεί σε διμερείς συμφωνίες την τελευταία εικοσαετία με τα λοιπά παράκτια κράτη, με τις οποίες οριοθέτησαν τις θαλάσσιες ζώνες τους. κυρίως την υφαλοκρηπίδα και την ΑΟΖ τους, ώστε να αναπτύξουν διπλωματικές διμερείς σχέσεις οικονομικού και πολιτικού ενδιαφέροντος με τα αντισυμβαλλόμενα κράτη.

Οι διμερείς συμφωνίες της Κύπρου στην Αν. Μεσόγειο

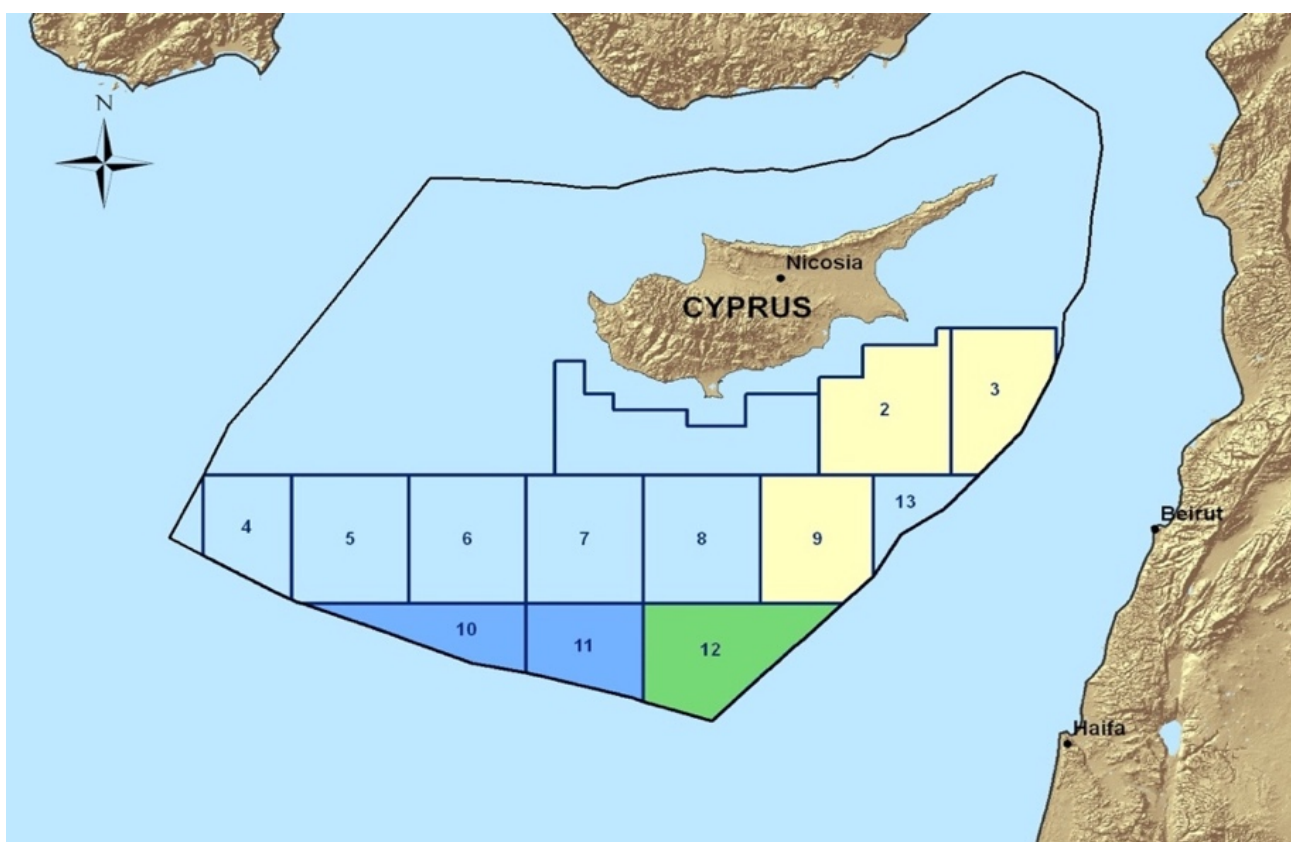
Αρχής γενομένης το έτος 2003, η Κυπριακή Δημοκρατία προχώρησε σε σειρά διμερών συμφωνιών οριοθέτησης της ΑΟΖ της με την Αίγυπτο (2003), τον Λίβανο (2007) και το Ισραήλ (2011). Αξίζει να αναφερθεί ότι η ίδια η Κυπριακή Δημοκρατία έχει κηρύξει την Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη της το έτος 2004 με τον «Περί της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης και Υφαλοκρηπίδας Νόμο 64(Ι)/2004»³³, ο οποίος τροποποιήθηκε το 2014 με τον «Περί της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης και Υφαλοκρηπίδας Νόμο (τροποποιητικός) 97(Ι)/2014»³⁴. Η κήρυξη της ΑΟΖ βρέθηκε στο στόχαστρο κριτικής από τους Τουρκοκύπριους, οι οποίοι εξέφρασαν την

³³ Ο περί της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης Νόμος του 2004, διαθέσιμο σε: http://www.cylaw.org/nomoi/arith/2004_1_064.pdf

³⁴ Ο περί της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης και Υφαλοκρηπίδας (Τροποποιητικός) Νόμος του 2014, διαθέσιμος σε: http://www.cylaw.org/nomoi/arith/2014_1_097.pdf

δυσαρέσκεια τους λέγοντας ότι η μονομερής αυτή ενέργεια των Ελληνοκυπρίων δεν εκπροσωπεί ολόκληρο το νησί και προέβησαν τον ισχυρισμό ότι ως «συνιδιοκτήτες» του νησιού έχουν δικαιώματα στις θαλάσσιες ζώνες³⁵.

Η ΑΟΖ της Κυπριακής Δημοκρατίας εκτείνεται στα 200 ν.μ και είναι χωρισμένη, στο νότιο τμήμα της, σε 13 οικόπεδα καθένα από το οποία είναι πλούσιο σε κοιτάσματα υδρογονανθράκων, πετρελαίου και φυσικού αερίου. Από τα κοιτάσματα αυτά περίοπτη θέση και ισχυρή γεωπολιτική σημασία έχουν τα κοιτάσματα Γλαύκος (οικόπεδο 10), Καλυψώ (οικόπεδο 6) και Αφροδίτη (οικόπεδο 12). Πρόκειται για κοιτάσματα φυσικού αερίου τα οποία υπολογίζονται σε τρισεκατομμύρια κυβικά μέτρα (μ³) έκαστο.

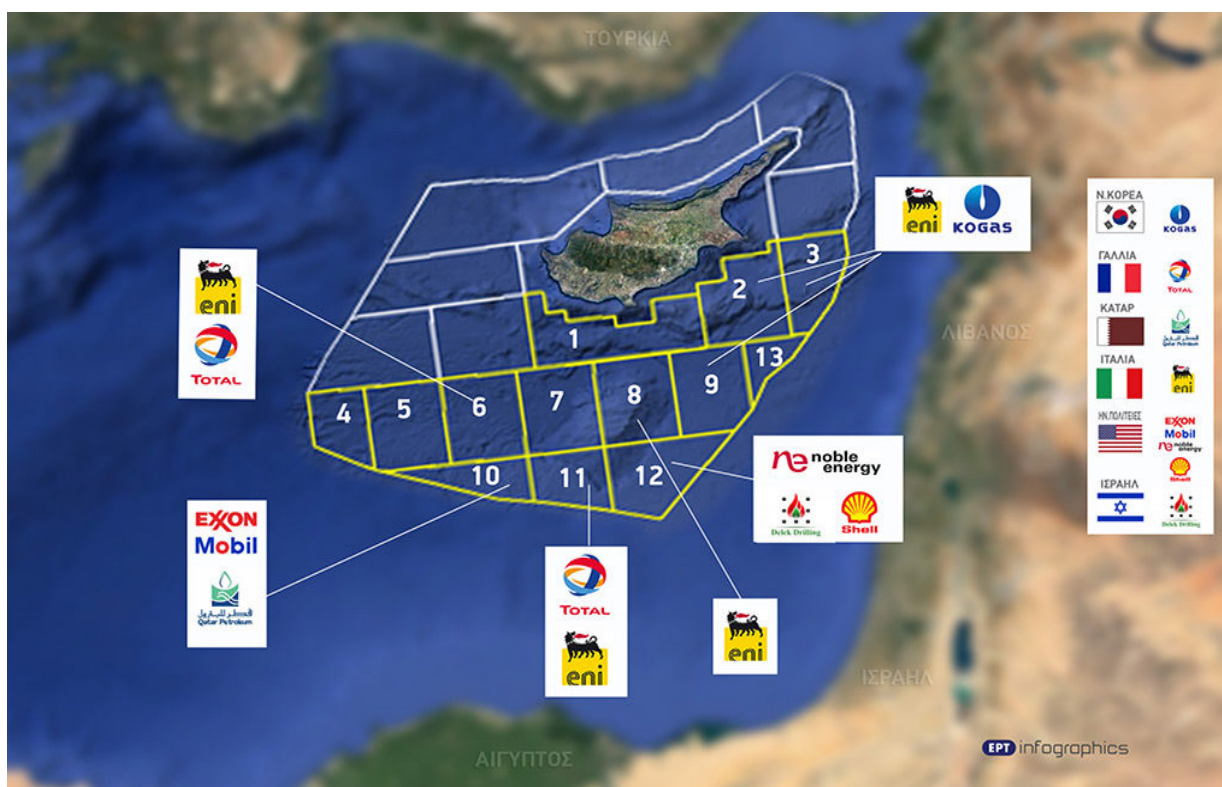

Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη της Κυπριακής Δημοκρατίας, 2014³⁶

³⁵ Dogru, Sami and Reginbogin, Herbert (2017) "Rethinking East Mediterranean Security: Powers, Allies & International Law," *Touro Law Review*: Vol. 33: No. 3, Article 10., p.857 Available at: <https://digitalcommons.tourolaw.edu/lawreview/vol33/iss3/10>

³⁶Χάρτης Κυπριακής ΑΟΖ, OnAlert.gr, διαθέσιμο σε: <https://www.onalert.gr/kosmos/kypros/deite-tous-xartes-aoz-kyprou/112838/>

Η Κυπριακή Δημοκρατία αφ' ης στιγμής κήρυξε την ΑΟΖ της έχει προβεί σε σύναψη διμερών αδειοδοτήσεων με κολοσσούς παραγωγής ενέργειας. Συγκεκριμένα έχει παραχωρήσει δικαίωμα εξερεύνησης και εκμετάλλευσης στις εξής εταιρίες: ENI (Ιταλία), TOTAL (Γαλλία), KOGAS (N. Κορέα), EXXON MOBIL (ΗΠΑ), QATAR PETROLEUM (Κατάρ), DELEK (Ισραήλ), NOBLE ENERGY (ΗΠΑ) και SHELL (Βρετανία-Ολλανδία). Στον παρακάτω χάρτη διευκρινίζεται σε ποιο ερευνητικό τεμάχιο ασκούν τα δικαιώματα αυτά οι προαναφερθείσες εταιρίες.

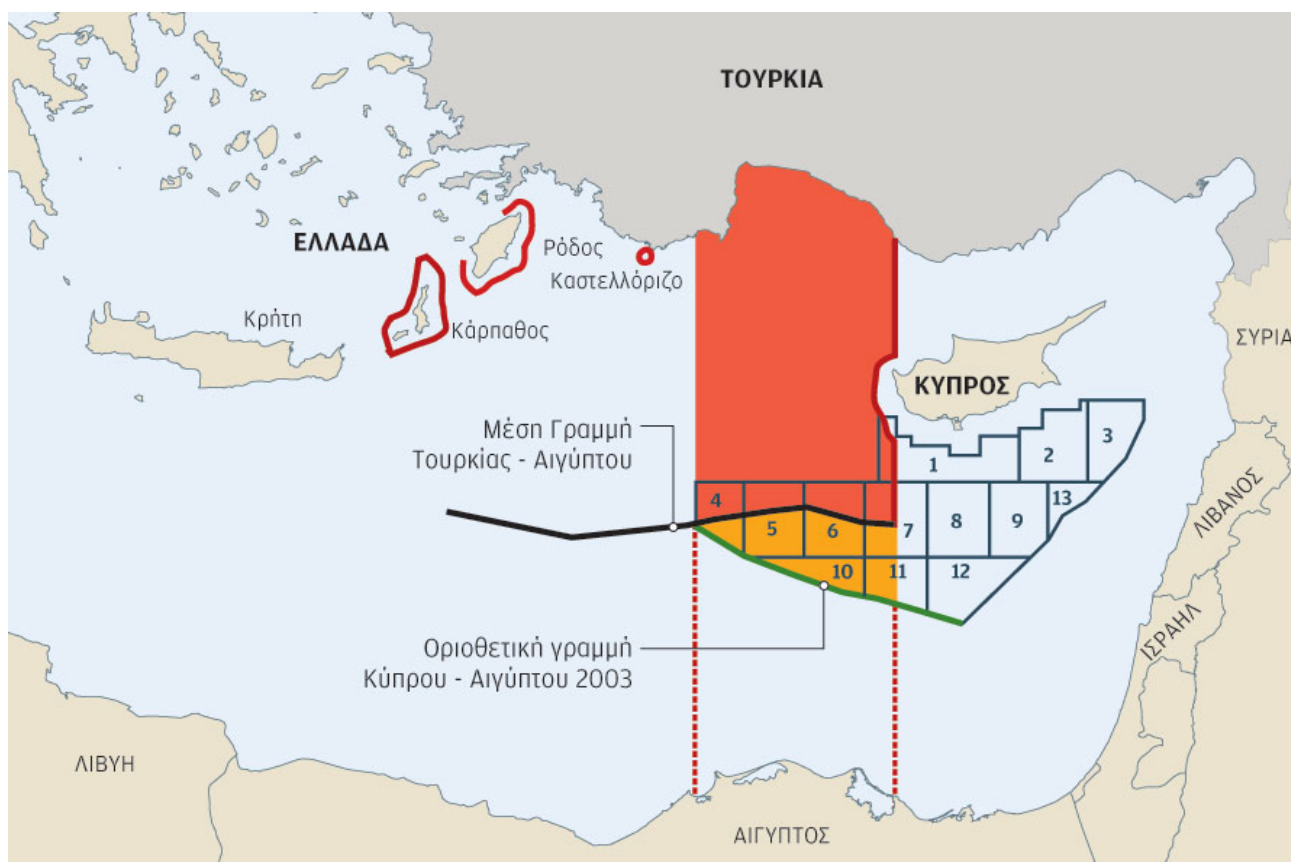
Συμφωνία οριοθέτησης ΑΟΖ Κύπρου με την Αίγυπτο (2003)

Εν έτει 2003, η Κυπριακή Δημοκρατία προέβη σε διμερή οριοθέτηση της ΑΟΖ της με την Αραβική Δημοκρατία της Αιγύπτου ώστε να οριοθετήσουν τον χώρο όπου θα συνεκμεταλλεύονται τους φυσικούς πόρους που βρίσκονται μεταξύ των συνόρων της. Η οριοθέτηση ακολούθησε τη μέθοδο της μέσης γραμμής καθώς επρόκειτο για απέναντι παράκτια κράτη. Ο περί της Συμφωνίας μεταξύ της Κυπριακής Δημοκρατίας και της Αραβικής Δημοκρατίας της Αιγύπτου για την Οριοθέτηση της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης (Κυρωτικός) Νόμος 15(III) του 2003³⁷ αποτέλεσε

³⁷ Ο περί της Συμφωνίας μεταξύ της Κυπριακής Δημοκρατίας και της Αραβικής Δημοκρατίας της Αιγύπτου για την Οριοθέτηση της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης (Κυρωτικός) Νόμος του 2003, διαθέσιμο σε: http://www.cylaw.org/nomoi/arith/2003_3_015.pdf

την πρώτη κύρωση της εν λόγω συμφωνίας³⁸ οριοθέτησης της κυπριακής ΑΟΖ, η οποία έχει κυρωθεί και από το αιγυπτιακό κοινοβούλιο.

Χρησιμοποιώντας ως δέλεαρ το τεμάχιο 10, η Τουρκία προσέγγισε την Αίγυπτο προκειμένου να ακυρώσει την συμφωνία της με την Κυπριακή Δημοκρατία και να οριοθετήσουν από κοινού της ΑΟΖ τους. Με το τον τρόπο αυτό, όπως εμφανώς γίνεται αντιληπτό, η Τουρκία θέλησε να εφαρμόσει τη μέση γραμμή, ενώ τάσσεται προδήλως υπέρ της ευθυδικίας, που θα παραχωρούσε στην Αίγυπτο το επίμαχο τεμάχιο το οποίο εκμεταλλεύεται η ΕΧΧΟΝ ΜΟΒΙΛ. Ο στόχος της διττός: αφενός να ακυρώσει εις βάρος της Κύπρου την εν λόγω συμφωνία, αφετέρου να αναπτύξει διπλωματικό διάλογο διά θαλάσσης με την Αίγυπτο.

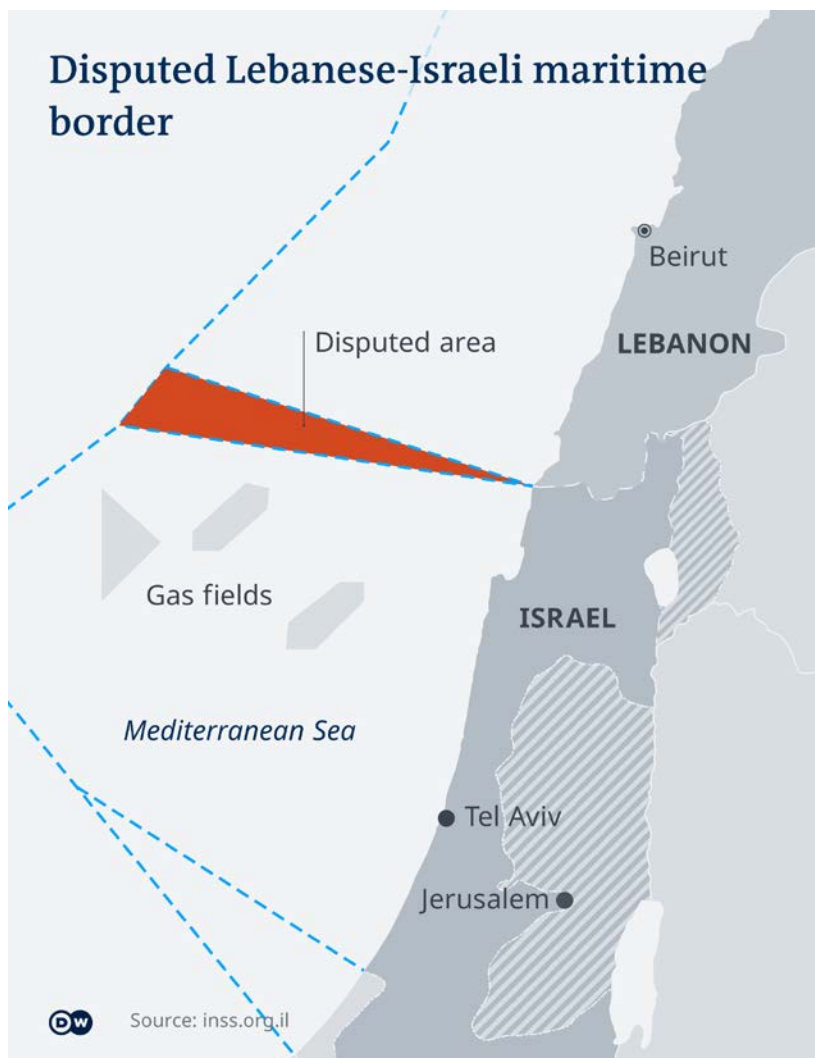
Η Καθημερινή, 2020

Συμφωνία οριοθέτησης ΑΟΖ Κύπρου με τον Λίβανο (2007)

Στο ίδιο υπόβαθρο με την προηγούμενη συμφωνία, η Κυπριακή Δημοκρατία σύνηψε επιπλέον διμερή συμφωνία οριοθέτησης με τον Λίβανο το έτος 2007 το μήνα Ιανουάριο. Κυρώθηκε από την Βουλή των Αντιπροσώπων της Δημοκρατίας, όμως

³⁸ Agreement between the Republic of Cyprus and the Arab Republic of Egypt on the Delimitation of the Exclusive Economic Zone, 17 February 2003, διαθέσιμο σε: <https://www.un.org/depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/PDFFILES/TREATIES/EGY-CYP2003EZ.pdf>

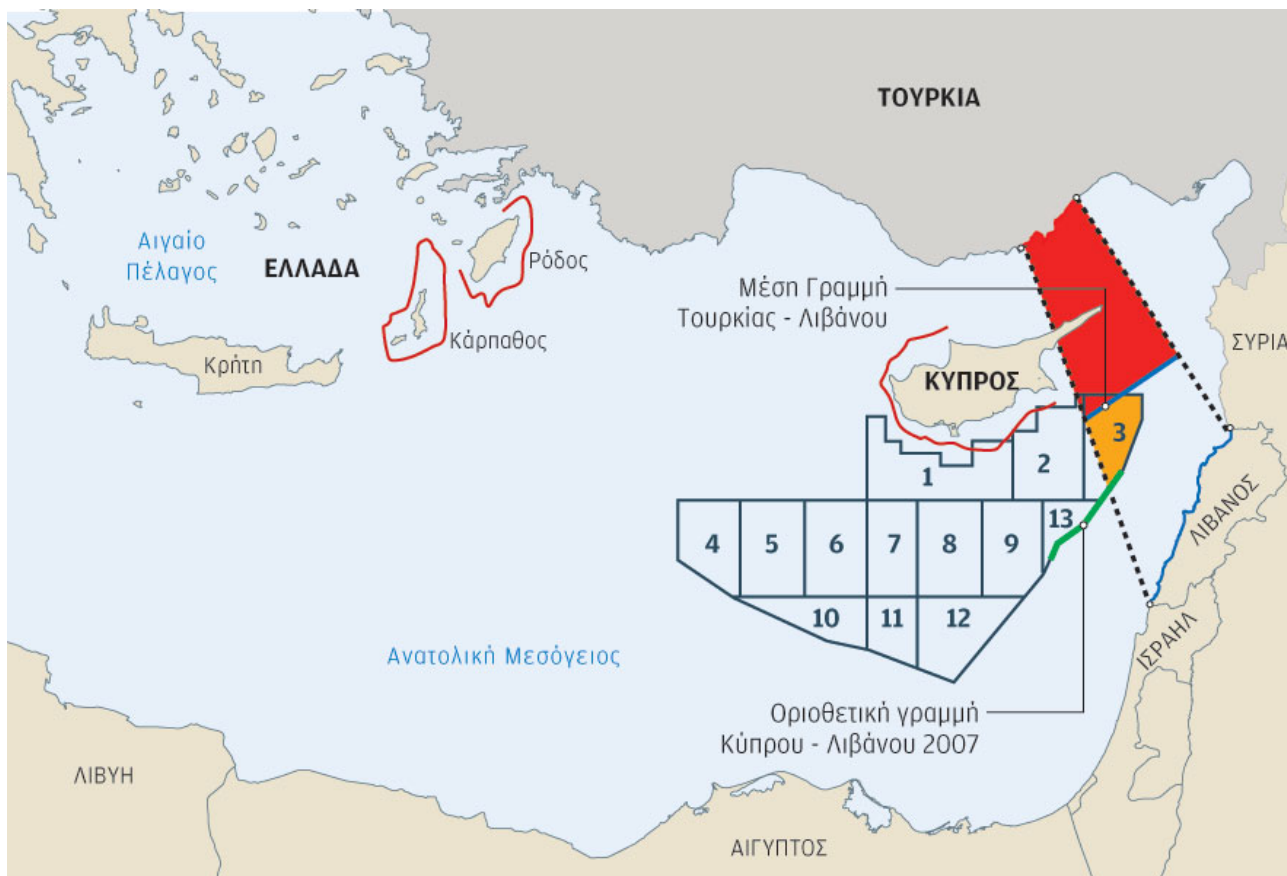
το Κοινοβούλιο του Λιβάνου δεν την έχει κυρώσει λόγω του αμφισβητούμενου χώρου που έχει προκύψει μετά την οριοθέτηση της ΑΟΖ της Κυπριακής Δημοκρατίας με το κράτος του Ισραήλ, 4 χρόνια αργότερα.

Αμφισβητούμενος χώρος, DW, 2020 ³⁹

Στο ίδιο κλίμα προσέγγισης η Τουρκία στράφηκε προς τον Λίβανο προτείνοντας ομοίως με την Αίγυπτο να ακυρώσει την συμφωνία με την Κύπρο και να εκχωρήσει δικαιώματα στον Λίβανο επί του τεμαχίου 3 της Κυπριακής ΑΟΖ, στο οποίο δεν έχει έως σήμερα κάποιο δικαίωμα έρευνας ή εκμετάλλευσης.

³⁹ Tom Allinson, Lebanon-Israel talks unlikely to yield 'historic' US policy win, DW, 2.10.2020, διαθέσιμο σε: <https://www.dw.com/en/israel-lebanon-maritime-borders-us-backed-talks/a-55133674>

Η Καθημερινή, 2020

Συμφωνία οριοθέτησης ΑΟΖ Κύπρου με το Ισραήλ (2011)

Η τρίτη πολυσήμαντη διμερής συμφωνία οριοθέτησης της ΑΟΖ της Κυπριακής Δημοκρατίας έλαβε χώρα το έτος 2011 με το κράτος του Ισραήλ. Με την εν λόγω συμφωνία⁴⁰, η οποία κυρώθηκε με τον Περί της Συμφωνίας της Κυπριακής Δημοκρατίας με την Κυβέρνηση του κράτους του Ισραήλ οριοθέτησης της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης Νόμος (κυρωτικός) 7(III)/2011. Την 25^η Φεβρουαρίου 2011 δημοσιεύθηκε στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας (αρ.4143)⁴¹. Η ίδια συμφωνία κυρώθηκε και από το ισραηλινό κοινοβούλιο το ίδιο έτος.

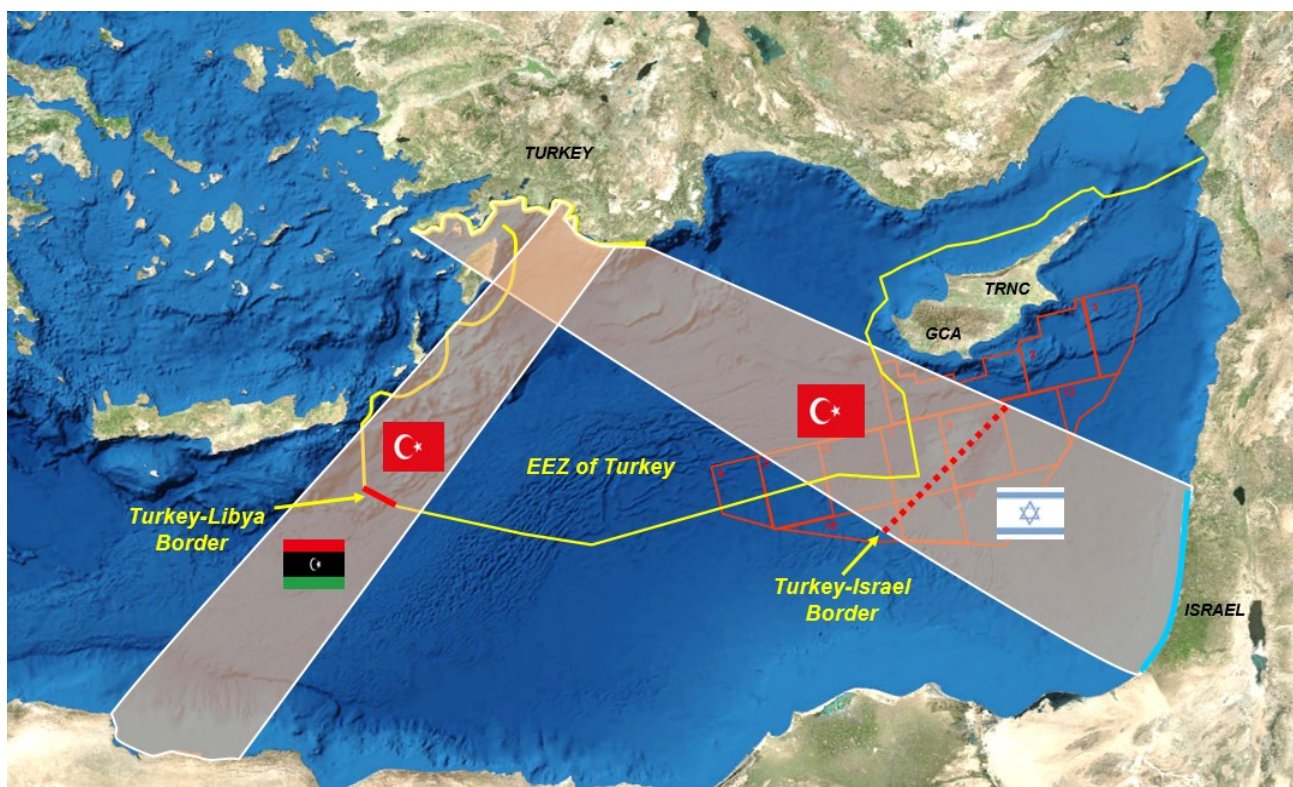
⁴⁰ Συμφωνία μεταξύ του κράτους του Ισραήλ και της Κυπριακής Δημοκρατίας σχετικά με την οριοθέτηση της Αποκλειστικής Οικονομικής τους Ζώνης, διαθέσιμο σε:

https://www.un.org/depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/PDFFILES/TREATIES/cyp_isr_eez_2010.pdf

⁴¹ Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας (αρ.4143), διαθέσιμο σε:

http://www.cylaw.org/nomoi/arith/2011_3_007.pdf

Απόρροια της εν λόγω συμφωνίας αποτελεί η κοινή εκμετάλλευση των φυσικών πόρων⁴² που ενδεχομένως να βρίσκονται στην οριοθετημένη περιοχή των δύο παράκτιων και απέναντι κρατών η οποία ακολούθησε την μέθοδο της μέσης γραμμής όπως και στις προηγούμενες δυο. Αξίζει να σημειωθεί ότι παρόλο που το κράτος του Ισραήλ δεν είναι συμβαλλόμενο μέρος στη νέα Σύμβαση (1982), εντούτοις αποδέχεται και ακολουθεί το γενικό εθνικό δίκαιο που απορρέει από το Δίκαιο της Θάλασσας εν γένει. Η οριοθέτηση με την Αραβική Δημοκρατία της Συρίας δεν ευδοκίμησε λόγω της ισχυρής αντίδρασης της Τουρκίας και σταμάτησε το 2001.

Turkeyscope, 2020

Ως η πλέον ακραία «αντιπρόταση» της Τουρκίας θεωρήθηκε η πρόταση οριοθέτησης της ΑΟΖ με το κράτος του Ισραήλ. Πράγματι, την 7^η Δεκεμβρίου 2020, στο ισραηλινό ακαδημαϊκό περιοδικό *Turkeyscope* του κέντρου Moshe Dayan⁴³ του πανεπιστημίου του Τελ Αβίβ, δημοσιεύθηκε ο χάρτης δια χειρός του Τούρκου τέως αντιναύαρχου, Τζιχάτ Γιαϊτζί, όπου αποτυπώνεται η εν λόγω πρόταση της Τουρκίας προς το Ισραήλ. Σύμφωνα με την κατατεθείσα πρόταση το Ισραήλ θα κερδίσει 16.000

⁴² Άρθρο 2 της Συμφωνίας.

⁴³ Cihat Yayci Zeynep Ceyhan, *Israel is Turkey's Neighbor Across the Sea: Delimitation of the Maritime Jurisdiction Areas between Turkey and Israel*, *Turkeyscope*, 7.12.2020, διαθέσιμο σε: <https://dayan.org/content/israel-turkeys-neighbor-across-sea-delimitation-maritime-jurisdiction-areas-between-turkey>

τ. χλμ. δικαιοδοσίας στον θαλάσσιο χώρο και θα αποκτήσει το πολυπόθητο τεμάχιο 12 το οποίο περιέχει το πλούσιο κοιτάσμα φυσικού αερίου «Αφροδίτη», μεγάλο τμήμα των τεμαχίων 8,9,11 και ένα μέρος των τεμαχίων 7 και 10. Σε κάθε περίπτωση μια τέτοια συμφωνία δεν θα ήταν δεσμευτική παρά μόνο για τα συμβαλλόμενα μέρη ενώ δεν θα επιφέρει έννομες συνέπειες στα τρίτα κράτη.

Στον παρακάτω χάρτη διακρίνονται εμφανώς οι προαναφερθείσες διμερείς συμφωνίες οριοθέτησεως της ΑΟΖ της Κυπριακής Δημοκρατίας με τα παράκτια κράτη της Αιγύπτου, του Λιβάνου και του Ισραήλ (κάθετες διακεκομμένες και οριζόντιες ενιαίες γαλάζιες γραμμές) ακολουθώντας τη μέθοδο της μέσης γραμμής.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Η Καθημερινή, 2015⁴⁴

Η Μέση Γραμμή Κύπρου-Τουρκίας (2019)

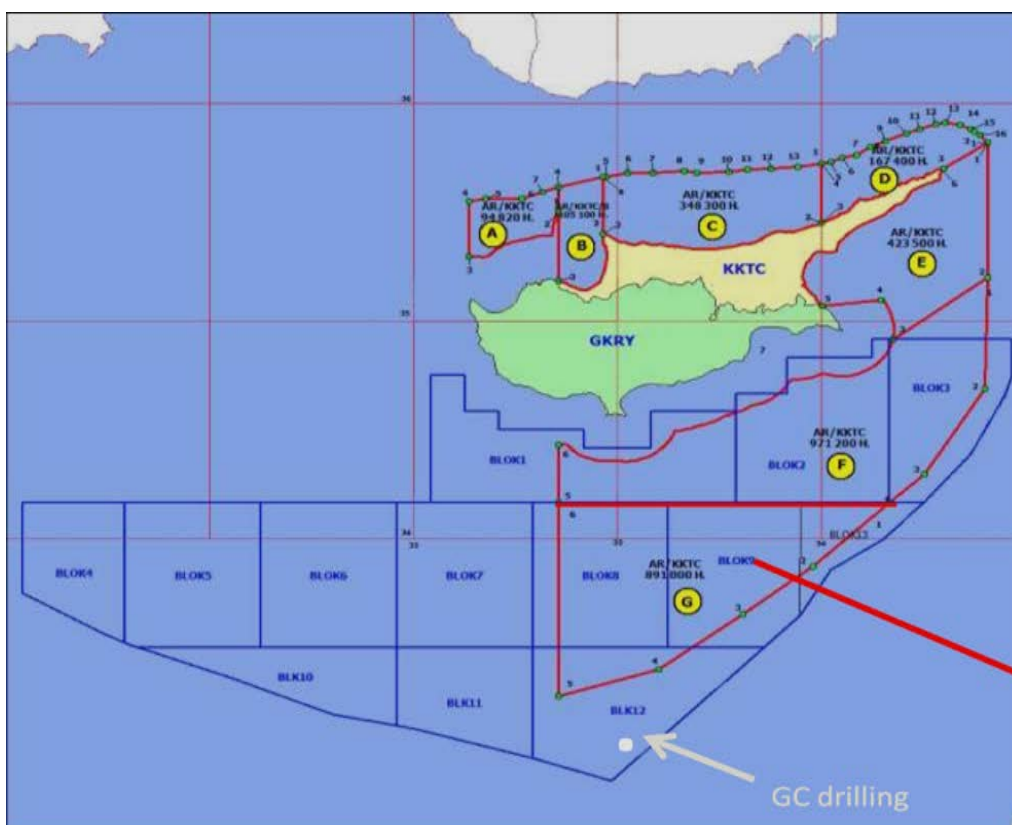
Αφότου η Κύπρος περιέπεσε σε καθεστώς κατοχής στο Βόρειο τμήμα της μετά την επιχείρηση «Ατίλας Ι» το 1974 από τις τουρκικές στρατιωτικές δυνάμεις, ιδρύθηκε, εν έτει 1983, στην κατεχόμενη περιοχή, ένα είδος κράτους-μαριονέτας (puppet state⁴⁵), το ψευδοκράτος της «Τουρκικής Δημοκρατίας Βορείου Κύπρου» (εφεξής

⁴⁴ Άγγελος Μ. Συρίγος, Η θαλάσσια οριοθέτηση με την Αίγυπτο, Καθημερινή, 15.12.2015, διαθέσιμο σε: <https://www.kathimerini.gr/politics/842127/i-thalassia-oriothetisi-me-tin-aigypto/>

⁴⁵ DUNÉR, BERTIL. "Cyprus: North Is North, and South Is South." Security Dialogue 30, no. 4 (1999): 485-96., p.489-491, διαθέσιμο σε: <http://www.jstor.org/stable/44472470>.

ΤΔΒΚ) ή «Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC)» στην τουρκική γλώσσα. Η ίδρυση του ψευδοκράτους καταδικάστηκε από το Συμβούλιο Ασφαλείας με τα ψηφίσματα S/RES/541 (1983)⁴⁶ και S/RES/550 (1984)⁴⁷. Οι σχέσεις, ως εκ τούτου, μεταξύ της Κυπριακής Δημοκρατίας και της Τουρκίας χαρακτηρίζονται ως εχθρικές, με την Τουρκία να μεθοδεύει διαρκώς την επίλυση του Κυπριακού ζητήματος προς όφελος των Τουρκοκυπρίων εποίκων εις βάρος της νόμιμης Κυπριακής Δημοκρατίας.

Έκφραση αυτής της μεθόδευσης αποτελεί η συμφωνία μεταξύ της Τουρκικής Δημοκρατίας με το ψευδοκράτος της ΤΔΒΚ με την οποία οριοθέτησαν την υφαλοκρηπίδα τους το Σεπτέμβριο του 2011, η οποία κυρώθηκε από την τουρκική Βουλή την 26^η Ιουνίου 2012⁴⁸. Με αυτήν την κίνηση η Τουρκία ουσιαστικά επιχείρησε να περιορίσει εις βάρος των ελληνοκυπρίων τον θαλάσσιο χώρο στο βόρειο τμήμα της νήσου. Με κόκκινο χρώμα χαράσσεται στον παρακάτω χάρτη η οριοθετημένη περιοχή όπως την παρουσίασε ο Τούρκος Υπουργός Εξωτερικών στον Γενικό Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών κατ' εφαρμογήν του άρθρου 84 §2 της νέας Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας.

Ministry of Foreign Affairs, Turkish Republic, 2012

⁴⁶ Ψήφισμα του Συμβουλίου Ασφαλείας S/RES/541 (1983), διαθέσιμο σε: [https://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/541\(1983\)](https://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/541(1983))

⁴⁷ Ψήφισμα του Συμβουλίου Ασφαλείας S/RES/550 (1984), διαθέσιμο σε: [https://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/550\(1984\)](https://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/550(1984))

⁴⁸ Το έγγραφο της επικύρωσης διαθέσιμο σε: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/10/20121010-3-1.pdf>

Αυτό αποτέλεσε παράδοξο διότι η Τουρκία δεν έχει επικυρώσει τη νέα Σύμβαση UNCLOS του 1982. Η κρινόμενη συμφωνία με το ψευδοκράτος δεν αναρτήθηκε στο Δελτίο του Δικαίου Θαλάσσης (Law of the Sea Bulletin)⁴⁹. Ο λόγος είναι διπτός: διότι αφενός το αντισυμβαλλόμενο μέρος, το ψευδοκράτος της ΤΔΒΚ, δεν είναι νόμιμα αναγνωρισμένο κράτος στα Ηνωμένα Έθνη, αφετέρου η Τουρκία, παρά το ότι ακολούθησε τους κανόνες για την υποβολή του σχετικού χάρτη στον Γ. Γ. του ΟΗΕ, παραμένει κράτος μη μέλος στη νέα Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας (UNCLOS, 1982).⁵⁰

Κατά την περίοδο Μαΐου 2019 έως Ιούλιο 2020, η Κυπριακή ΑΟΖ έχει δεχτεί πολλάκις ανεπιθύμητους επισκέπτες στα «οικόπεδά» της στο νότιο τμήμα της. Οι ανεπιθύμητοι επισκέπτες με το όνομα Yavuz και Fatih είναι δύο από τα μεγαλύτερα γεωτρητικά σκάφη που διαθέτει ο στόλος της Τουρκίας ώστε να κάνει γεωτρήσεις σε μεγάλα βάθη στην ανοιχτή θάλασσα. Το πρόβλημα ξεκινά όταν εκμεταλλευόμενη ως πρόσχημα την γεώτρηση η Τουρκία παραβιάζει την ΑΟΖ εισβάλλοντας στα «οικόπεδά» της προσπαθώντας να ανιχνεύσει για ποσότητα και διαθεσιμότητα κοιτασμάτων δημιουργώντας έθιμο στην Ανατολική Μεσόγειο.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η Τουρκία από το 2012 έως το 2020 έχει προβεί σε αγορές και επενδύσεις εκατομμυρίων για να ενισχύσει τον στόλο της. Το 2012 αγόρασε το νορβηγικό ερευνητικό σκάφος «Πολάρκους Σαμούρ» αντί τιμήματος 213 εκατ. δολαρίων το οποίο εν συνεχεία ονόμασε «Μπαρμπαρός Χουσεΐν Πασά». 115 εκατ. δολάρια για το ερευνητικό σκάφος το οποίο είναι γνωστό ως «Oruz Reis» ενώ το 2017 και 2018 αγόρασε σε χαμηλότερο κόστος τα αδελφά «Ντιπ Σι Μέτρο II» και «I»), αντίστοιχα. Πρόκειται για τους δύο «σύγχρονους γενίτσαρους»⁵¹ που πλέουν στην Ανατολική Μεσόγειο και είναι πρώην ελληνικά πλωτά γεωτρώπανα. Ο λόγος γίνεται για το Deep Sea Metro 1 γνωστό ως «Fatih», προς τιμήν του Μωάμεθ Β' και το Deep Sea Metro 2 γνωστό ως «Yavuz» προς τιμήν του Yavuz Selim διαδόχου του Μωάμεθ και προστάτη των σουνιτών Μουσουλμάνων. Φέτος, η Τουρκία αγόρασε το τρίτο γεωτρητικό της σκάφος που μετονόμασε από «Ξερτάο» σε «Κανουνί»⁵².

Ως απάντηση στην παραβίαση και γεώτρηση 30 ν.μ. εντός της ΑΟΖ της⁵³ στο δυτικό τμήμα, από το γεωτρητικό σκάφος Fatih τον Μάιο 2019, η Κυπριακή Δημοκρατία με την διπλωματική διακοίνωσή της 06.23.001 της 4^{ης} Μαΐου 2019

⁴⁹ Law of the Sea Bulletin, Turkey, διαθέσιμο σε:

<https://www.un.org/Depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/STATEFILES/TUR.htm>

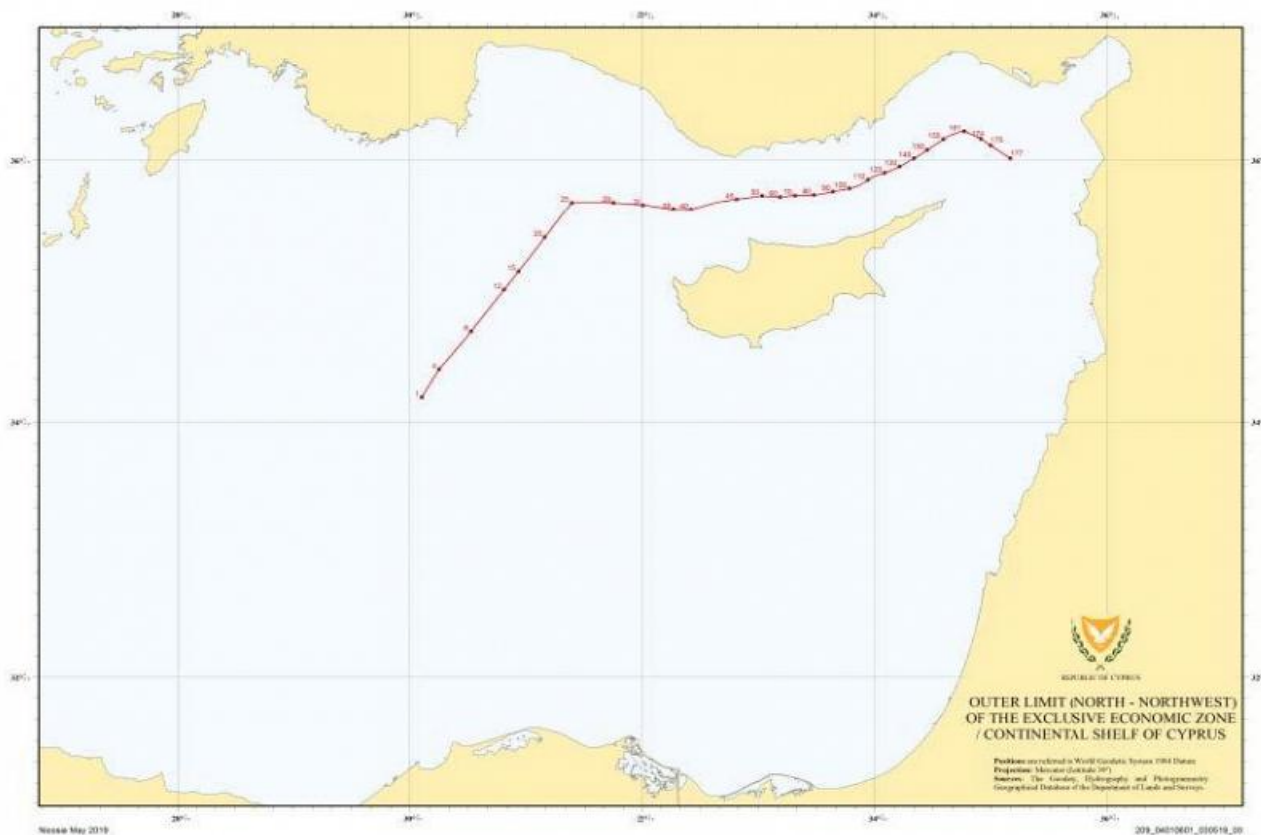
⁵⁰ Nikolaos Ioannides, The Continental Shelf Delimitation Agreement Between Turkey and “TRNC”, European Journal of International Law, May 26, 2014, διαθέσιμο σε: <https://www.ejiltalk.org/the-continental-shelf-delimitation-agreement-between-turkey-and-trnc/>

⁵¹ Κωνσταντίνος Παπαλουκάς, Φατίχ και Γιαβούζ: Δυο σύγχρονοι γενίτσαροι στην Ανατολική Μεσόγειο, Naftemporiki, 2.8.2019, διαθέσιμο σε: <https://m.naftemporiki.gr/story/1502621>

⁵² Άγγελος Συρίγος, Τουρκικές διεκδικήσεις σε Αιγαίο και Ανατολική Μεσόγειο, Καθημερινές Εκδόσεις Μον. ΑΕ, Αθήνα, 2020, σελ. 59

⁵³ Φωτεινή Δουλγέρη/ Μάριος Ιωάννου, Κυπριακή ΑΟΖ: Διψήφιος αριθμός ενταλμάτων σύλληψης για τον «Πορθητή», euronews.gr, 14.06.2019, διαθέσιμο σε: <https://gr.euronews.com/2019/06/14/kypriaki-aoz-kypros-pourgeio-ekswterikon-entalmata-syllipsis-plieromatos-porthitis-fatih>

κατέθεσε στον Γ. Γ. του ΟΗΕ τις συντεταγμένες που οριοθετούν τη μέση γραμμή της Κύπρου με την Τουρκία (βλ. παρακάτω χάρτη).

Οι διμερείς συμφωνίες της Ελλάδος στην Αν. Μεσόγειο

Η Ελλάδα στο νοτιοανατολικό της τμήμα βρέχεται από την θάλασσα της περιοχής της Ανατολικής Μεσογείου. Όπως εκτέθηκε κατά τα ανωτέρω η Ελλάδα έχει υπάρξει συμβαλλόμενο μέρος στη νέα Σύμβαση για το ΔΤΘ (1982) και στην Σύμβαση της Γενεύης για την Υφαλοκρηπίδα (1958). Ασκώντας τα κυριαρχικά της δικαιώματα ήδη από το 1995, οπότε κυρώθηκε η νέα Σύμβαση στην εθνική νομοθεσία η Ελλάδα απολαμβάνει στην Μεσόγειο υφαλοκρηπίδα 200 ν.μ. Αναμφισβήτητο ρόλο διαδραμάτισε, το έτος 2011, η τροποποίηση του κυρωτικού νόμου με τον γνωστό στην ελληνική έννομη τάξη νόμο «Μανιάτη», Ν.4001/2011⁵⁴. Εντός του νόμου αυτού, στις διατάξεις του άρθρου 156, προσδιορίστηκαν με σαφήνεια: α) τα κυριαρχικά δικαιώματα βάσει του νέου Δικαίου της Θάλασσας (1982), β) ο καθορισμός της υφαλοκρηπίδας στα 200 ν.μ., γ) η προοπτική για ενδεχόμενη κήρυξη ΑΟΖ και δ) η υιοθέτηση της αρχής της ίσης απόστασης δια της μεθόδου της μέσης γραμμής για την οριοθέτηση θαλάσσιων ζωνών από τις ηπειρωτικές και νησιωτικές ακτές, ελλείψει συμφωνίας.

⁵⁴ Άγγελος Συρίγος, ό.π., σελ. 81

Από τη Μέση Γραμμή Ελλάδος-Λιβύης στην πρόσφατη ΑΟΖ Αιγύπτου-Ελλάδος

Τοιουτρόπως, σύμφωνα με τα προαναφερθέντα, η Ελλάδα, ήδη από το 2011 έχει χαράξει, ελλείψει ειδικής συμφωνίας, με τη μέθοδο της μέσης γραμμής την υφαλοκρηπίδα της στα 200 ν.μ. στα εξωτερικά όρια με την αντικείμενη θαλάσσια ζώνη της Λιβύης. Στον παρακάτω χάρτη διακρίνεται σε σαφήνεια η μέση γραμμή της ελληνικής υφαλοκρηπίδας στη Μεσόγειο (μπλε ενιαία γραμμή).

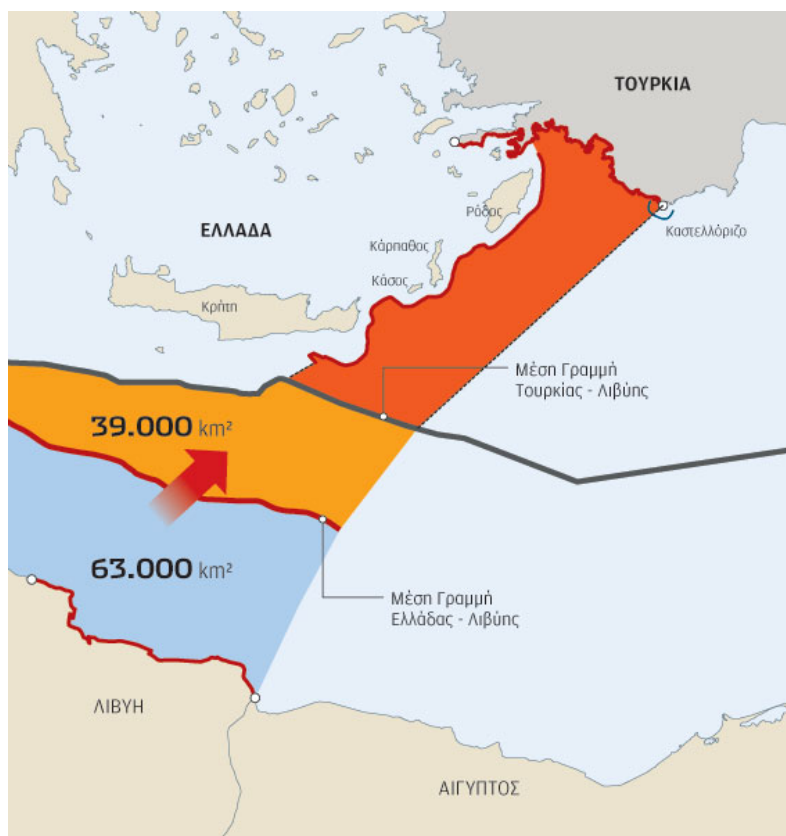
Η Καθημερινή, 2020⁵⁵

Η συγκεκριμένη αναφορά κρίθηκε απαραίτητη δοθέντος του γεγονότος του πρόσφατου «Τουρκολιβυκού Μνημονίου» το έτος 2019. Ο λόγος γίνεται για την πρόσφατη συμφωνία της Τουρκίας με την επίσημη κυβέρνηση της Δυτικής Λιβύης, της οποίας κυβερνήτης είναι ο Φαγιέζ Αλ-Σάρατζ της κυβέρνησης εθνικής ενότητας με έδρα την Τρίπολη. Αρχιτέκτονας του μνημονίου αναδείχθηκε ο Τούρκος τέως αντιναύαρχος Τζιχάτ Γιαϊτζί. Στην Ανατολική Λιβύη επικρατεί το κοινοβούλιο του στρατάρχη Χαλίφα Χαφτάρ, στο Τομπρούκ, όμως η εν λόγω «κυβέρνηση» δεν είναι

⁵⁵ Άγγελος Συρίγος, ό.π., σελ. 78

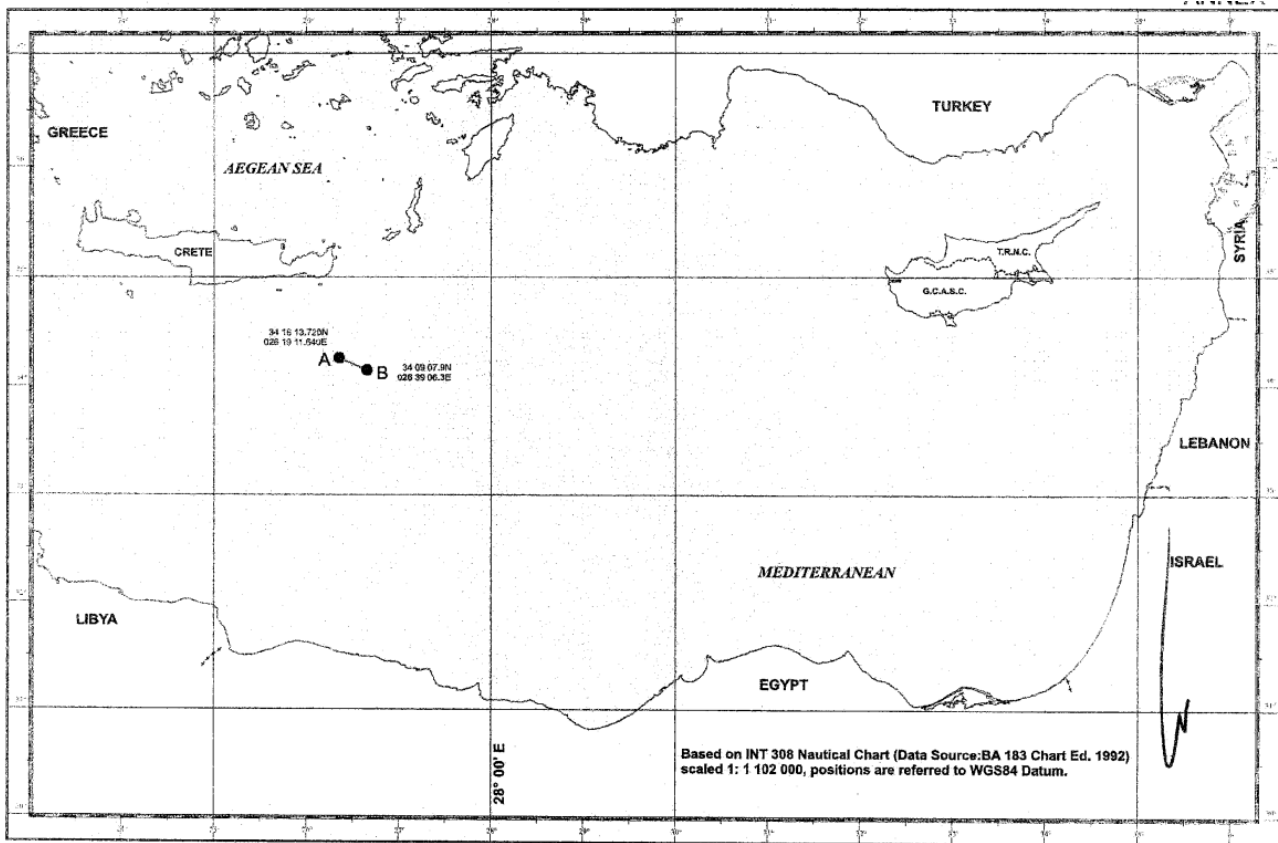
αναγνωρισμένη από τον ΟΗΕ παρά μόνο από την Γαλλία, την Ρωσία, τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, και την Αίγυπτο. Η Λιβύη έως και σήμερα βρίσκεται σε εμφύλια σύρραξη μεταξύ της νόμιμης και της μη αναγνωρισμένης κυβέρνησης.

Αφορμή για την σύναψη της εν λόγω συμφωνίας στην Κωνσταντινούπολη, την 27^η Νοεμβρίου 2019, η οποία τιτλοφορείτο «Μνημόνιο Συνεργασίας για την Οριοθέτηση της Θαλάσσιας Δικαιοδοσίας» αποτέλεσε από πλευράς της Τουρκίας αφενός η παροχή στρατιωτικής προστασίας στην Κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας της Λιβύης⁵⁶, την οποία αναγνωρίζει επισήμως. Αφετέρου, η Τουρκία, μη αναγνωρίζοντας στα νησιά κυριαρχικά δικαιώματα στις θαλάσσιες ζώνες, ισχυρίστηκε ότι η Ελλάδα όχι μόνο κατέλαβε τα 8.900 τ. χλμ. της θαλάσσιας ζώνης της Τουρκίας επεκτείνοντας την περιοχή κυριαρχίας της γύρω από το νησί της Κρήτης, αλλά κατέλαβε περίπου 39.000 τ. χλμ. της περιοχής της Λιβύης, σχεδόν ισοδύναμη με το ένα τρίτο της ΑΟΖ της Λιβύης⁵⁷. Χρησιμοποιώντας ως δέλεαρ τα ως άνω 39.000 τ. χλμ., η Τουρκία προσέγγισε την Λιβύη ώστε να καταλήξουν τον Νοέμβριο του περασμένου έτους να υπογράψουν το «μνημόνιο κατανόησης» (Memorandum of Understanding). Στον παρακάτω χάρτη είναι εμφανές το υποσχόμενο «κέρδος» υπέρ της Λιβύης που έταξε η τουρκική πλευρά ώστε να υλοποιήσει το σχέδιο της.

⁵⁶ The Libya-Turkey Memorandum of Understanding: Local and Regional Repercussions, Arab Center Washington DC, 2.01.2020, διαθέσιμο σε: http://arabcenterdc.org/policy_analyses/the-libya-turkey-memorandum-of-understanding-local-and-regional-repercussions/

⁵⁷ Dr. Mitat Çelikpala, What Is Happening In Eastern Mediterranean, Business Diplomacy, διαθέσιμο σε: <https://businessdiplomacy.net/what-is-happening-in-eastern-mediterranean/>

Ο χάρτης του Τουρκολιβικού Μνημονίου όπως παρουσιάστηκε στην συμφωνία⁵⁸ όπου σημειώνεται το εξωτερικό όριο χάραξης της ΑΟΖ Τουρκίας-Λιβύης (σημείο AB).

Σύσσωμη η περιφέρεια της Ανατολικής Μεσογείου και δη η Κυπριακή Δημοκρατία καθώς και η Ελλάδα, η Σαουδική Αραβία, και το Μπαχρέιν καταδίκασαν το εν λόγω Τουρκολιβικό Μνημόνιο ως παράνομο, ζητώντας να μην εγγραφεί στους καταλόγους των διεθνών συμφωνιών⁵⁹.

Δια στόματος του πρωθυπουργού της, Κυριάκου Μητσοτάκη, η Ελληνική Δημοκρατία υπογράμμισε ότι η εν λόγω συμφωνία κλιμακώνει τις σχέσεις μεταξύ Αθηνών και Άγκυρας σε μια κρίσιμη και τεταμένη περίοδο. Μάλιστα, ο ίδιος ο υπουργός Εξωτερικών της Ελλάδος, Νίκος Δένδιας, έκανε λόγο για «Νέο-Οθωμανική ιδεολογία»⁶⁰, η οποία αποτυπώνεται στην συγκεκριμένη ενέργεια της Τουρκίας. Με επιστολή του στο Συμβούλιο Ασφαλείας, ο Υπουργός Εξωτερικών της Κυβέρνησης Εθνικής Συμφωνίας της Λιβύης, απαντώντας στο Κοινό Ανακοινωθέν της Γαλλίας,

⁵⁸ «Μνημόνιο Συνεργασίας για την Οριοθέτηση της Θαλάσσιας Δικαιοδοσίας», επίσημο κείμενο της Τουρκική Δημοκρατίας, διαθέσιμο σε: <https://resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/12/20191207-3.pdf>

⁵⁹ Note verbale Greece, Cyprus, Bahrein, Saudi Arabia, UN Digital Library, 6 July 2020, διαθέσιμο σε: <https://digitallibrary.un.org/>

⁶⁰ Eastern Mediterranean EEZ Delimitation, Global Security, διαθέσιμο σε: <https://www.globalsecurity.org/military/world/war/eez-east-med.htm>

Ελλάδος, Κύπρου, Αιγύπτου, και Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων⁶¹, διαβεβαίωσε πως το εν λόγω μνημόνιο συνεργασίας με την Τουρκία δεν θα επηρεάσει τα κυριαρχικά δικαιώματα των τρίτων παράκτιων κρατών⁶²

Την ως άνω συμφωνία η Τουρκική Δημοκρατία επικύρωσε στο κοινοβούλιο της, το Δεκέμβριο⁶³, η οποία θα έχει διάρκεια 3 έτη κατόπιν επικύρωσής της και από το λιβυκό κοινοβούλιο και θα μπορεί να ανανεώνεται για ένα έτος κατά την λήξη της προηγούμενης περιόδου⁶⁴. Το λιβυκό κοινοβούλιο, μη αναγνωρίζοντας την Κυβέρνηση Εθνικής Συμφωνίας της Τρίπολης (ΚΕΣ), ψήφισε καταδικαστικά την 4η Ιανουαρίου 2020 ακυρώνοντας το εν λόγω μνημόνιο και κατηγορώντας με δριμύ ύφος τον Φάρατζ για «εσχάτη προδοσία»⁶⁵.

Παράλληλα, η Τουρκία έσπευσε τον Σεπτέμβριο του ίδιου έτους, βάσει του άρθρου 102 του Καταστατικού Χάρτη του Ο.Η.Ε., να πρωτοκολλήσει στη Γενική Γραμματεία την συμφωνία, η οποία όμως έως και σήμερα δεν έχει επικυρωθεί ως επίσημο και νόμιμο κείμενο συμφωνίας από τον Γ. Γ. του ΟΗΕ, Αντόνιο Γκουτέρες⁶⁶.

⁶¹ Joint Declaration adopted by the Ministers of Foreign Affairs of Cyprus, Egypt, France, Greece and the United Arab Emirates (11.05.2020), διαθέσιμο σε: <https://www.mfa.gr/en/current-affairs/statements-speeches/joint-declaration-adopted-by-the-ministers-of-foreign-affairs-of-cyprus-egypt-france-greece-and-the-united-arab-emirates-11052020.html>

⁶² “...covenants and that it in no way affects the rights of any third party”, Letter dated 13 May 2020 from the Permanent Representative of Libya to the United Nations addressed to the President of the Security Council, S/2020/394, διαθέσιμο σε: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N20/119/96/PDF/N2011996.pdf?OpenElement>

⁶³ Alper Atalay, Turkish parliament ratifies motion on Turkey-Libya deal, Anadolu Agency, 21.12.2020, διαθέσιμο σε: <https://www.aa.com.tr/en/turkey/turkish-parliament-ratifies-motion-on-turkey-libya-deal/1680334>

⁶⁴ Oztas, Tankut. (2019). Turkey - Libya Relations: Economic and Strategic Imperatives. p.23-24, διαθέσιμο σε: https://www.researchgate.net/publication/341273384_Turkey_-_Libya_Relations_Economic_and_Strategic_Imperatives

⁶⁵ Λιβύη: Ακύρωση της συμφωνίας Τρίπολης – Άγκυρας και διακοπή σχέσεων με την Τουρκία ψήφισε το κοινοβούλιο, Η Καθημερινή, 4.01.2020, διαθέσιμο σε: <https://www.kathimerini.gr/world/1058828/livyi-akyrositis-symfonias-tripolis-agkyras-kai-diakopi-scheseon-me-tin-toyrkia-psifise-to-koinovoylio/>

⁶⁶ Τουρκολιβυκό μνημόνιο: Κοινή διπλωματική νότα Ελλάδας, Κύπρου και τριών ακόμη χωρών στον ΟΗΕ, το Βήμα, 15.07.2020, διαθέσιμο σε: <https://www.tovima.gr/2020/07/15/politics/tourkolivyko-mnimonio-koini-diplomatiki-nota-elladas-kyprou-kai-trion-akomi-xoron-ston-oie/>

No. 69975

Certificate of registration

The Secretary-General of the United Nations

hereby certifies that the following international agreement has been registered with the Secretariat, in accordance with Article 102 of the Charter of the United Nations:

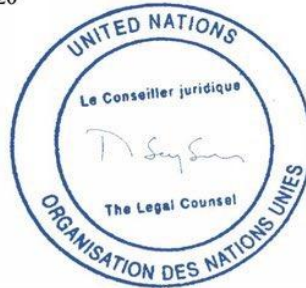
No. 56119. **Turkey and Libya**

Memorandum of Understanding between the Government of the Republic of Turkey and the Government of National Accord-State of Libya on delimitation of the maritime jurisdiction areas in the Mediterranean (with annexes). Istanbul, 27 November 2019

Registration with the Secretariat of the United Nations: Turkey, 11 December 2019

Done at New York on 30 September 2020

For the Secretary-General

Certificat d'enregistrement

Le Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies

certifie par la présente que l'accord international indiqué ci-après a été enregistré au Secrétariat, conformément à l'Article 102 de la Charte des Nations Unies :

No. 56119. **Turquie et Libye**

Mémorandum d'accord entre le Gouvernement de la République de Turquie et le Gouvernement d'entente nationale de l'État de Libye relatif à la délimitation des zones de juridiction maritime en Méditerranée (avec annexes). Istanbul, 27 novembre 2019

Enregistrement auprès du Secrétariat des Nations Unies : Turquie, 11 décembre 2019

Fait à New York le 30 septembre 2020

Pour le Secrétaire général

Η πρωτοκόλληση του παράνομου Τουρκολιβικού μνημονίου, Pressroom, 2020⁶⁷

Καθοριστικής σημασίας, ως απάντηση στην ανωτέρω προκλητική και παράνομη τουρκική ενέργεια, υπήρξε η πλέον πρόσφατη συμφωνία οριοθέτησεως ΑΟΖ μεταξύ της Ελλάδος και της Αραβικής Δημοκρατίας της Αιγύπτου. Καθότι η εναλλακτική απάντηση διαμέσου της προσφυγής στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης θα ήταν χρονοβόρα, η συμφωνία αυτή αποτελεί την πιο σύντομη απάντηση για την προστασία των κυριαρχικών δικαιωμάτων της Ελλάδος στην Ανατολική Μεσόγειο. Εξάλλου, τόσο η Ελλάδα όσο και η Αίγυπτος έχουν δηλώσει στις 16 Ιανουαρίου 2015 και στις 16 Φεβρουαρίου 2017 ότι, βάσει του άρθρου 298 της νέα Σύμβασης για το ΔΤΘ, εξαιρούνται από τις υποχρεωτικές διαδικασίες που συνεπάγονται δεσμευτική ισχύ των αποφάσεων επί τούτων (ά. 286-296 Μέρος XV (2), UNCLOS, 1982)⁶⁸.

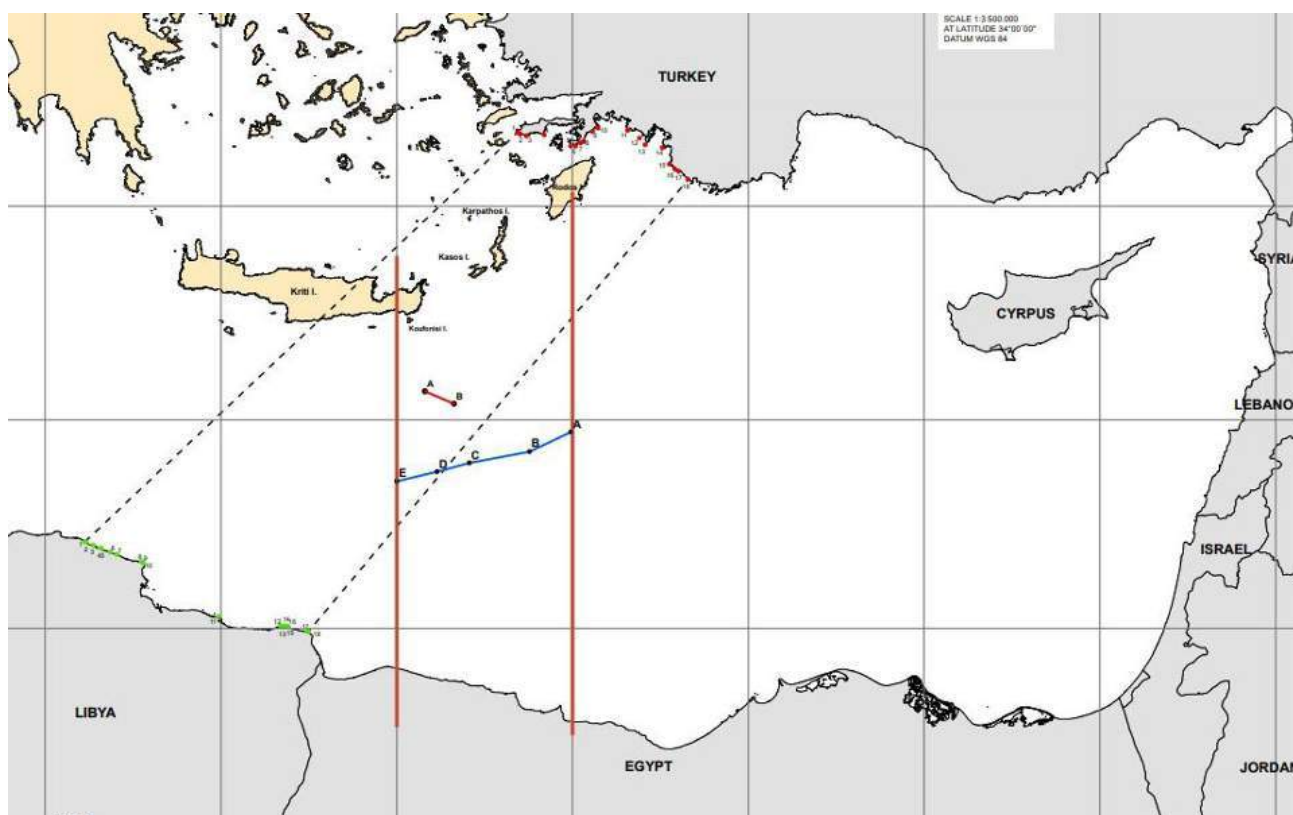
Την 6^η Αυγούστου 2020, ο υπουργός Εξωτερικών της Ελληνικής Δημοκρατίας, Νίκος Δένδιας, με τον Αιγύπτιο ομόλογό του, Σάμεχ Σούκρι συναντήθηκαν και

⁶⁷ Πρωτοκολλήθηκε στον ΟΗΕ το παράνομο Τουρκολιβικό μνημόνιο (φωτο), Pressroom, 1.10.2020, διαθέσιμο σε: <https://www.thepressroom.gr/ellada/protokollithike-ston-oie-paranomo-toyrkolibyko-mnimonio-foto>

⁶⁸ Constantinos Yiallourides, Part I: Some Observations on the Agreement between Greece and Egypt on the Delimitation of the Exclusive Economic Zone, European Journal of International Law, 25.8.2020, διαθέσιμο σε: <https://www.ejiltalk.org/18969-2/>

υπέγραψαν την συμφωνία στο Κάιρο⁶⁹. Η επονομαζόμενη Συμφωνία του Καΐρου αποτελεί την πλέον καινοτόμα και πρωτοποριακή συμφωνία από πλευράς της Ελλάδος για διάφορους λόγους. Αφενός, για πρώτη φορά η Ελλάδα οριοθετεί την Αποκλειστική Οικονομική της Ζώνη στην Ανατολική Μεσόγειο. Αφετέρου, γίνεται πρώτη φορά λόγος για μερική οριοθέτηση (partial delimitation) όπως προβλέπεται στο άρθρο 1 (β)⁷⁰ της παρούσης συμφωνίας με τις διπλωματικές πηγές να προβλέπουν στο μέλλον μια ολοκληρωμένη οριοθέτηση της ΑΟΖ των δύο αντικείμενων παράκτιων κρατών.

Στον παρακάτω ανεπίσημο χάρτη παρουσιάζεται η Συμφωνία του Καΐρου σχηματικά κατόπιν της εφαρμογής της μερικής οριοθέτησής.

Ανεπίσημος χάρτης βάσει διπλωματικών πηγών, ekathimerini, 2020⁷¹

Σε κάθε περίπτωση πρόκειται για έναν έμπρακτο -πολιτικά- «ενταφιασμό» του ως άνω τουρκολιβυκού μνημονίου⁷², με ελληνική υπογραφή. Θα ήταν άστοχο να

⁶⁹ Η ΑΟΖ Ελλάδας – Αιγύπτου βάσει της συμφωνίας του Καΐρου, Η Καθημερινή, 6.8.2020, διαθέσιμο σε: <https://www.kathimerini.gr/politics/1091079/i-aoz-elladas-aigyptoy-vasei-tis-symfonias-toy-ka-roy/>

⁷⁰ Συμφωνία μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Κυβέρνησης της Αραβικής Δημοκρατίας της Αιγύπτου για την οριοθέτηση της Αποκλειστικής οικονομικής Ζώνης των δύο κρατών, Επίσημο Κείμενο, διαθέσιμο σε: <https://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/2020/EG-GR%20EEZ-2020.pdf>

⁷¹ Greece and Egypt sign agreement on exclusive economic zone, ekathimerini.com, 6.8.2020, διαθέσιμο σε: <https://www.ekathimerini.com/255573/gallery/ekathimerini/news/greece-and-egypt-sign-agreement-on-exclusive-economic-zone>

μην αναφερθεί και η απάντηση της Τουρκίας σε αυτή την συμφωνία, η οποία ήταν εξόχως επικριτική και επιθετική προς την Ελλάδα. Ο Τούρκος υπουργός Εξωτερικών, Μεβιūt Çανυσοđlu, διέτεινε ότι με την παρούσα συμφωνία η Ελλάδα επί της ουσίας προσέγγισε την πάγια θέση τους για την απουσία υφαλοκρηπίδας στα νησιά. Την άποψη του αυτή βάσισε στην αποτυχία της συμφωνίας να εξασφαλίσει στα νησιά της Κρήτης, της Ρόδου κ.α. πλεονεκτική υφαλοκρηπίδα. Επιπλέον, δεν παρέλειψε να τονίσει ότι η συγκεκριμένη ενέργεια από την Ελλάδα οδηγεί σε τέλμα την προσπάθεια διαλόγου μεταξύ των χωρών⁷³. Τουναντίον, ο Αιγύπτιος υπουργός Εξωτερικών, Sameh Shoukry, χαιρέτισε την συμφωνία λέγοντας ότι «Αυτή η συμφωνία επιτρέπει και στις δύο χώρες να προχωρήσουν στη μεγιστοποίηση της αξιοποίησης των διαθέσιμων πόρων στην αποκλειστική οικονομική ζώνη, ιδιαίτερα των υποσχόμενων αποθεμάτων πετρελαίου και φυσικού αερίου»⁷⁴.

Ολοκληρώνοντας, δεν μπορούμε να παραβλέψουμε ότι υπάρχουν και οι πιο ισορροπημένες φωνές και νομικές απόψεις⁷⁵ οι οποίες υπογραμμίζουν το γεγονός ότι το Τουρκολιβικό μνημόνιο επιφέρει νομικές δεσμεύσεις και έννομα αποτελέσματα μόνο για τα αντισυμβαλλόμενα μέρη (Τουρκία, Λιβύη) βάσει του άρθρου 34⁷⁶ της Συμβάσεως της Βιέννης για το Δίκαιο των Συνθηκών (1969). Η εν λόγω συμφωνία αποδυναμώνει την πλήρη επήρεια των νησιών στην υφαλοκρηπίδα και καθιστά προβληματική την ενέργεια. Σε τελική ανάλυση, η συμφωνία δεν μπορεί να «καταργηθεί» με μια άλλη που λειτουργεί ως απάντηση αλλά μόνο εφόσον το επιθυμήσουν τα μέρη, ενώ κάθε χρήση του όρου «κατάργηση» γίνεται καταχρηστικά και κατ'ευφημισμόν από πολιτικές γλώσσες.

⁷²Υπεγράφη η συμφωνία Ελλάδας – Αιγύπτου για την ΑΟΖ, Η Καθημερινή, 6.8.2020, διαθέσιμο σε: <https://www.kathimerini.gr/politics/1091073/ypegrafi-i-symfonia-elladas-aigyptoy-gia-tin-aoz/>

⁷³ Serkan Demirtaş, Turkey says Greek-Egypt deal endorses Turkish thesis over maritime rights, Hurriyet Daily News, 10.8.2020, διαθέσιμο σε: <https://www.hurriyetdailynews.com/turkey-says-greek-egypt-deal-endorses-turkish-thesis-over-maritime-rights-157250>

⁷⁴ Mahmoud Mourad, Egypt and Greece signed an agreement on exclusive economic zone, Egypt Independent, 7.8.2020, διαθέσιμο σε: <https://egyptindependent.com/egypt-and-greece-sign-agreement-on-exclusive-economic-zone/>

⁷⁵ Νικόλας Α. Ιωαννίδης, Νομική ανάλυση Συμφωνίας οριοθέτησης Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης μεταξύ Ελλάδος και Αιγύπτου, Defence ReDefined, 11.8.2020 διαθέσιμο σε: https://defenceredefined.com.cy/νομική-ανάλυση-συμφωνίας-οριοθέτηση/?fbclid=IwAR1vifVC4duDOMDk45kQOs3YtUUepVSjH4j3miewdrwgTT7_WFPy8LXZkzE

⁷⁶ Άρθρο 34 της Διεθνούς Συμβάσεως της Βιέννης για το Δίκαιο των Συνθηκών (1969): «Γενικός κανόνας που αφορά τα τρίτα Κράτη ή τους τρίτους οργανισμούς Συνθήκη δεν δημιουργεί ούτε υποχρεώσεις ούτε δικαιώματα για τρίτο Κράτος ή για τρίτο οργανισμό χωρίς τη συναίνεση του κράτους ή του οργανισμού αυτού.», διαθέσιμο σε: http://www.cylaw.org/nomoi/arith/1990_1_234.pdf

ΟΙ ΤΟΥΡΚΙΚΕΣ ΔΙΕΚΔΙΚΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΑΝ. ΜΕΣΟΓΕΙΟ (2000-2020)

Στην τελευταία ενότητα του παρόντος πονήματος θα γίνει μια σύντομη καταγραφή και αποτίμηση των επιμέρους διεκδικήσεων από πλευράς Τουρκίας στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου. Η Τουρκία αποτελεί μια ισχυρή δύναμη στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου και προσπαθεί με κάθε μέσον και τρόπο να δείξει την ισχύ της. Αξίζει να υπενθυμίσουμε στο σημείο αυτό ότι η Τουρκία δεν έχει υπογράψει την νέα Σύμβαση για το ΔΤΘ όπως αυτή υιοθετήθηκε το έτος 1982 στο Montego Bay της Jamaica. Επιπλέον, η Τουρκία δεν αναγνωρίζει στα νησιά κυριαρχικά δικαιώματα στην θάλασσα. Για την Τουρκία τα νησιά είναι μέρος της ηπειρωτικής χώρας και δεν μπορούν να έχουν ζώνες εθνικής δικαιοδοσίας (Αιγιαλίτιδα Ζώνη, Υφαλοκρηπίδα, ΑΟΖ). Απέναντι στην θεωρία γύρω από τη μέση γραμμή χάραξης, η Τουρκία αντιτάσσει την αρχή της ευθυδικίας σύμφωνα με την οποία η χάραξη πρέπει να λαμβάνει υπόψιν το μήκος των τουρκικών ακτών στην Ανατολική Μεσόγειο. Αυτό αποτελεί οξύμωρη θέση από πλευράς Τουρκίας δεδομένου ότι οι επιμέρους χάρτες που παρουσιάζει με τις κατά καιρούς διεκδικήσεις της έχουν προδήλως εμφανή την εφαρμογή της μέσης γραμμής⁷⁷.

Ήδη στο έτος 2004, η Τουρκία ξεκίνησε να διεκδικεί εμφανώς την περιοχή δυτικά της Κύπρου και δη τον 32° μεσημβρινό (32° 16' 18''). Τούτο ακολούθησε την διμερή οριοθέτηση ΑΟΖ μεταξύ Κύπρου και Αιγύπτου το έτος 2003, γεγονός που οδήγησε την Τουρκία να σπεύσει να ανακοινώσει τα ανωτέρω διεκδικούμενα σημεία. Ορόσημο των τουρκικών διεκδικήσεων αποτέλεσε το έτος 2009. Στον χάρτη εμφανίζεται μια εταιρεία παραγωγής πετρελαίου της Τουρκικής Δημοκρατίας. Πρόκειται για την πετρελαϊκή εταιρεία τουρκικών κρατικών συμφερόντων ΤΡΑΟ (Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı) η οποία έκανε την εμφάνισή της όταν η Τουρκική Δημοκρατία εκχώρησε σε εκείνη το δικαίωμα εξερεύνησης και εκμετάλλευσης στην Ανατολική Μεσόγειο, τον Ιούλιο του 2008.

Στο σημείο αυτό αξίζει να εστιάσουμε σε ορισμένα περιστατικά τα οποία διασαφηνίζουν την ως άνω ενέργεια. Το δικαίωμα εξερεύνησης και εκμετάλλευσης θα ασκείτο μεταξύ της ελληνικής υφαλοκρηπίδας και της κυπριακής ΑΟΖ. Πρωταγωνιστής ήταν το ερευνητικό πλοίο «Μαλένε Όστερβολντ» υπό νορβηγική σημαία, το οποίο βρέθηκε τον Νοέμβριο του 2008 να διεξάγει γεωφυσικές έρευνες 80 ν.μ. νοτίως του Καστελόριζου⁷⁸, συνοδευόμενο από τουρκική φρεγάτα, εντός της ελληνικής υφαλοκρηπίδας. Κατά τις δηλώσεις του Τούρκου πρώην υπουργού

⁷⁷ Άγγελος Συρίγος, ό.π., σελ. 59-60

⁷⁸ Άγγελος Μ. Συρίγος, Ελληνοτουρκικές Σχέσεις, έκδ. 2η, εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, 2013, σελ. 726

Εξωτερικών, Ahmet Davutoğlu, το Καστελόριζο βρίσκεται στη Μεσόγειο⁷⁹. Εξάλλου, το σύμπλεγμα των νησιών του Καστελόριζου (Μεγίστη, Ρω, Στρογγύλη) αποτελεί διαφιλονικούμενο νησιωτικό σύμπλεγμα στις διερευνητικές συνομιλίες.

Η επέκταση των τουρκικών διεκδικήσεων έλαβε χώρα το έτος 2011 όταν υπεγράφη η διμερής συμφωνία με το ψευδοκράτος της ΤΔΒΚ, του Σεπτέμβριο του ίδιου έτους. Η Τουρκία με την συμφωνία εκείνη, χρησιμοποιώντας προσχηματικά τα δικαιώματα των Τουρκοκυπρίων στο βόρειο τμήμα, εκχώρησε τις αξιώσεις των Τουρκοκυπρίων στην ΤΡΑΟ που αφορούσαν το νοτιοανατολικό τμήμα της κυπριακής ΑΟΖ. Οι προκείμενες αξιώσεις στερούνται ερείσματος από πλευράς Τουρκίας διότι το ψευδοκράτος της ΤΔΒΚ δεν είναι νομίμως αναγνωρισμένο κράτος από τον ΟΗΕ και, άρα, δεν έχει δικαίωμα να υπογράψει διεθνείς συμφωνίες οριοθέτησης με αναγνωρισμένα κράτη όπως η Τουρκία.

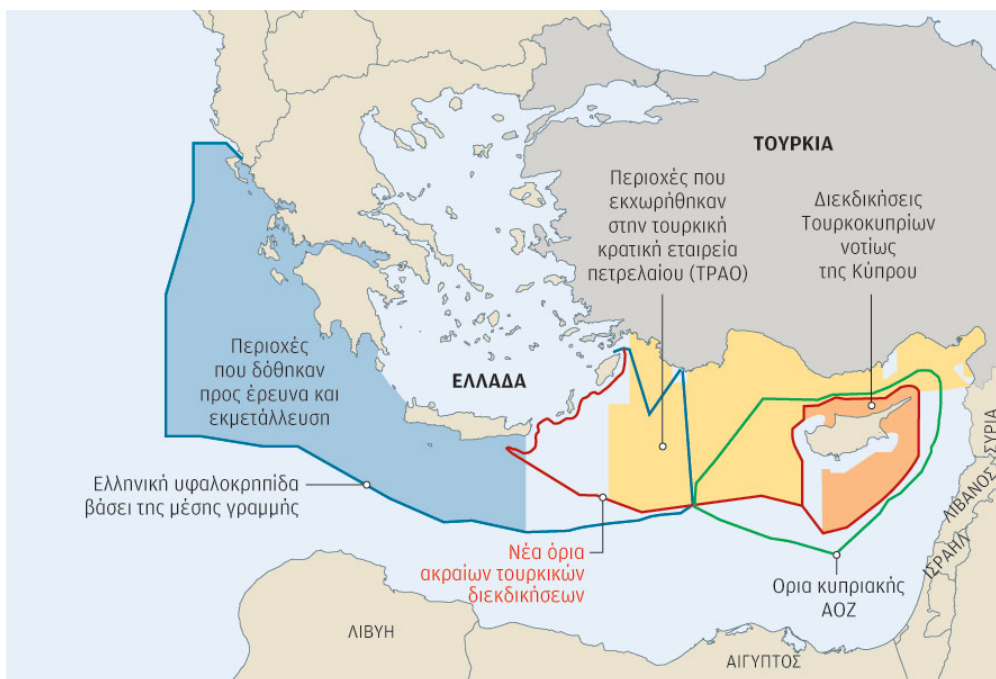
Σημείο αναφοράς των τουρκικών διεκδικήσεων στην Ανατολική Μεσόγειο αποτελεί το έτος 2012 όταν η Τουρκία εξήγγειλε ότι διεκδικεί επίσημα τον θαλάσσιο χώρο που εκτείνεται μεταξύ Κυπριακής ΑΟΖ (δυτικά) και Ελληνικής υφαλοκρηπίδας (νότια της Ρόδου και Καστελόριζου), ήτοι μεταξύ του 32^{ου} και του 28^{ου} μεσημβρινού. Τις αξιώσεις αυτές τις εκχώρησε στην κρατική ΤΡΑΟ. Τι θέλησε να πετύχει η Τουρκία με αυτές τις εκχωρήσεις; Αφενός να αποκόψει το μεγαλύτερο μέρος της υφαλοκρηπίδας των νησιών της Ρόδου και τις Καρπάθου καθώς και να περιορίσει το Καστελόριζο στα χωρικά του ύδατα (αιγιαλίτιδα ζώνη). Αφετέρου, επιδίωκε να εισχωρήσει στο δυτικό τμήμα της κυπριακής ΑΟΖ διεκδικώντας τα τμήματα αυτά⁸⁰. Την εκχώρηση αυτή αποφάσισε το Υπουργικό Συμβούλιο της Τουρκικής Δημοκρατίας την 16^η Μαρτίου 2011 και δημοσιεύθηκε την 27^η Απριλίου στην τουρκική Εφημερίδα της Κυβερνήσεως⁸¹.

⁷⁹ <https://www.kathimerini.gr/politics/420781/to-kastelorizo-ektos-diapragmateysis/>

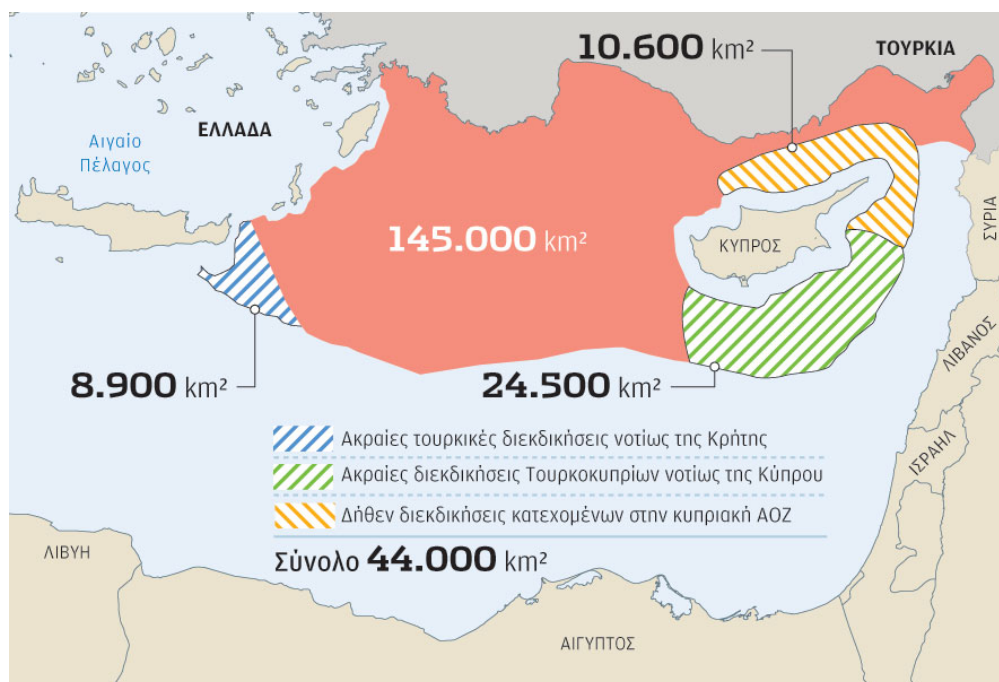
⁸⁰ Άγγελος Μ. Συρίγος, *Ελληνοτουρκικές Σχέσεις*, έκδ. 2η, εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, 2013, σελ. 740-741

⁸¹ Resmi Gazete 28276, 27.04.2012, διαθέσιμο σε: <https://www.resmigazete.gov.tr>

Στον παρακάτω χάρτη (Χάρτης 1, κίτρινο και πορτοκαλί χρώμα) διακρίνονται οι τουρκικές διεκδικήσεις το διάστημα των ετών 2004 έως 2012, αξιώσεις οι οποίες εκχωρήθηκαν στην ΤΡΑΟ σχετικά με την έρευνα και εκμετάλλευση στον θαλάσσιο χώρο μεταξύ της κυπριακής ΑΟΖ και της ελληνική υφαλοκρηπίδας. Οι εν λόγω αξιώσεις αφορούν τμήματα θαλάσσιου χώρου τα οποία αθροιστικά ισοδυναμούν με έκταση 44.000 τ.χλμ. (Χάρτης 2).

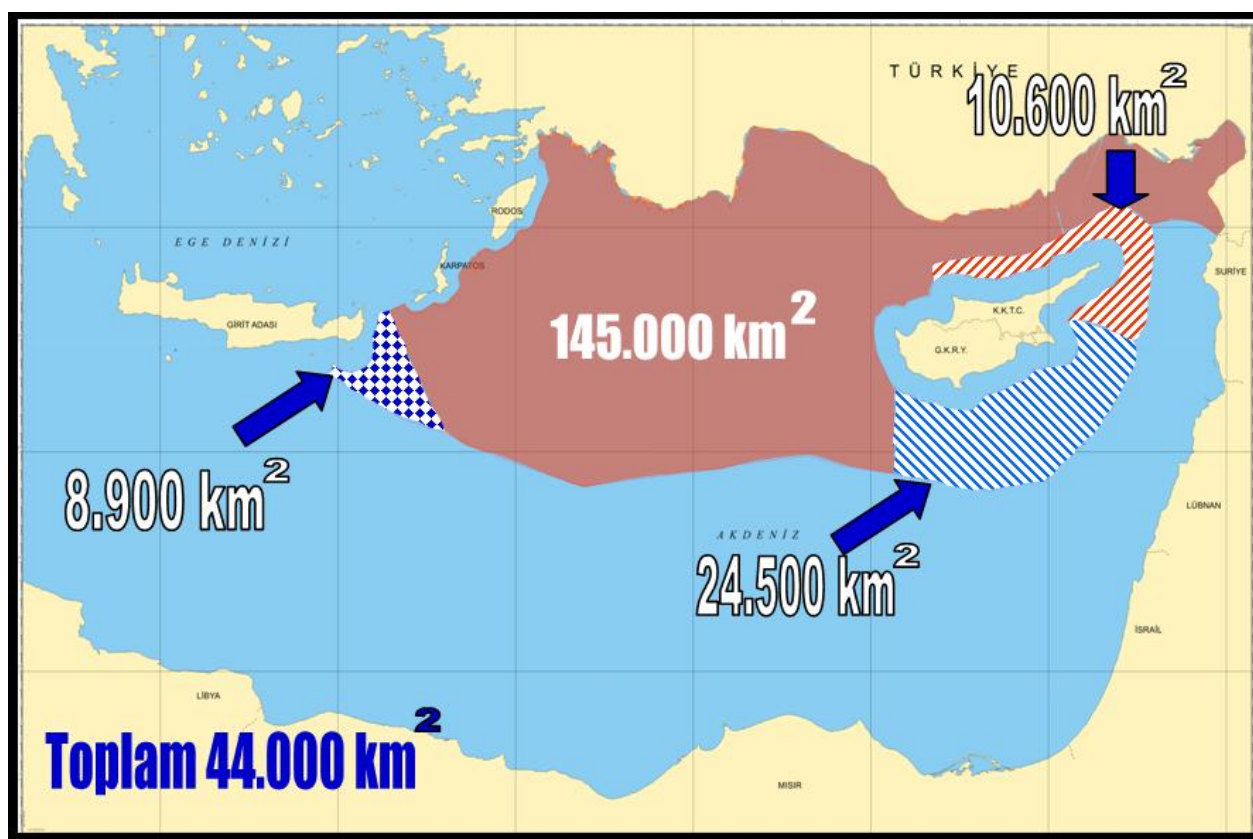
Χάρτης 1, Η Καθημερινή, 2020

Χάρτης 2: Η Καθημερινή, 2020

Το αφήγημα της Γαλάζιας Πατρίδας, «Mavi Vatan»

Προς επίρρωση των ανωτέρω διεκδικήσεων της Τουρκίας, αξίζει να εστιάσουμε την προσοχή μας στο διάστημα του Μαρτίου 2020. Το εν λόγω διάστημα ο Τούρκος πρόεδρος, Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν, κατέθεσε στον ΟΗΕ τον επίσημο χάρτη στον οποίο καταγράφονται οι περιοχές της Ανατολικής Μεσογείου τις οποίες διεκδικεί επισήμως. Πρόκειται για τις περιοχές που κατά το διάστημα 2004-2012 είχε εκχωρήσει στην ΤΡΑΟ το δικαίωμα στην έρευνα και εκμετάλλευσή τους, όπως αναλύθηκε κατά τα ανωτέρω. Στον παρακάτω χάρτη ο Τούρκος τέως αντιναύαρχος, Τζιχάτ Γιαϊτζι⁸², σκιαγραφεί τις διεκδικήσεις αυτές ως μια ενιαία τουρκική υφαλοκρηπίδα 145.000 τ.χλμ. τα δικαιώματα της οποίας η Τουρκία έχει εκχωρήσει στην κρατική ΤΡΑΟ.

Στον συγκεκριμένο χάρτη διακρίνεται ένα τμήμα θάλασσας 8.900 τ. χλμ. που γειτνιάζει νότια με την Κρήτη. Πρόκειται για το κομμάτι εκείνο που συμπληρώνει το «παζλ» της «Γαλάζιας Πατρίδας» ή «Mavi Vatan» στην τουρκική γλώσσα. Ήδη από το 2013 η Τουρκία εισάγει σταδιακά το όραμα μιας «Γαλάζιας Πατρίδας». Η «Γαλάζια Πατρίδα» θα καλύπτει θαλάσσια περιοχή 462.000 τ. χλμ. που θα αποτελείται από το

⁸² Dr. Cihat YAYCI, The Problem of Delimitation of Maritime Areas in Eastern Mediterranean and Turkey, Bilge Strateji, Cilt 4, Sayı 6, Bahar 2012, σελ. 49-50. διαθέσιμο σε: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/43488>

ήμισυ του Αιγαίου, τις υφαλοκρηπίδες των νησιών Ρόδου, Κάσου, Καστελόριζου και Καρπάθου καθώς επίσης και το ανατολικό τμήμα της υφαλοκρηπίδας της Κρήτης.

Mavi Vatan, 2020⁸³

Στις διερευνητικές συνομιλίες με την Ελλάδα, ο Τούρκος πρόεδρος διέτεινε πως η υλοποίηση του σχεδίου του θα είναι μια συμφωνία «καζάν-καζάν»⁸⁴, ήτοι «win-win», για τις δυο πλευρές. Την σκέψη του αυτή βάσισε στο γεγονός ότι ομού η Ελλάδα και η Τουρκία θα βγουν κερδισμένες από μια τέτοια συμφωνία συνεκμετάλλευσης. Η Τουρκία μέσω του αφηγήματος της «Γαλάζιας Πατρίδας» φιλοδοξεί σε ένα μεγαλύτερο ποσοστό υφαλοκρηπίδας και κυριαρχίας στο Αιγαίο αν όχι το ήμισυ αυτού. Το αφήγημα της «Γαλάζιας Πατρίδας» θα ωφελούσε και την εσωτερική πολιτική του Ερντογάν ο οποίος φιλοδοξεί να ικανοποιήσει το ακροδεξιό κόμμα της Εθνικιστικής Κίνησης (MHP) το οποίο συμπλέει με το κόμμα Δικαιοσύνης και Ανάπτυξης (AKP) του ίδιου⁸⁵.

⁸³ Mavi Vatan Logosu Hakkında, Mavivatan.net, διαθέσιμο σε: <https://mavivatan.net/mavi-vatan-logosu-hakkinda/>

⁸⁴ Άγγελος Συρίγος (Καθημερινή), ό.π., σελ. 80-81

⁸⁵ Anthony Skinner, Erdogan Unlikely to Back Down in Mediterranean Despite Oil and Gas Glut, Washington Institute for Near East Policy (FIKRA FORUM), 23.6.2020, διαθέσιμο σε: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/erdogan-unlikely-back-down-mediterranean-despite-oil-and-gas-glut>

Η Ελλάδα, κατά την τουρκική πλευρά, θα βγει κερδισμένη διότι θα έχει δικαίωμα συγκυριαρχίας στο Αιγαίο χωρίς να ανακύπτει διαρκώς ζήτημα οριοθέτησης. Κάτι τέτοιο βέβαια νομικά δεν ερείδεται στο ισχύον δίκαιο της θάλασσας και καθίσταται ακόμη μια παράλογη πρόταση. Η Ελλάδα, ως συμβαλλόμενο μέρος της νέα Σύμβασης για το ΔτΘ (1982), έχει πλήρη και αποκλειστική κυριαρχία στις θαλάσσιες ζώνες της, και δεν τίθεται προς διαπραγμάτευση ο περιορισμός των κυριαρχικών δικαιωμάτων της και της δικαιοδοσίας της στην θάλασσα.

Επίλογος - Συμπεράσματα

Σταχυολογώντας τα όσα εκτέθηκαν εκτενώς κατά τα ανωτέρω, αξίζει να εστιάσουμε την προσοχή μας σε ορισμένα συμπεράσματα τα οποία εξήχθησαν κατά την συγγραφή του εν λόγω πονήματος. Πρωταρχικώς, η νέα Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας όπως υιοθετήθηκε το έτος 1982 στο Montego Bay της Jamaica αποτελεί το πλέον πλήρες κωδικοποιητικό κείμενο του διεθνούς δικαίου και του γενικού εθνικού δικαίου θαλάσσης. Στις διατάξεις των 320 άρθρων του επικαθορίζονται λεπτομερώς και με σαφήνεια οι θαλάσσιες ζώνες εθνικής κυριαρχίας ενός παράκτιου κράτους, ήτοι η Αιγιαλίτιδα Ζώνη, η Συνορεύουσα Ζώνη, η Υφαλοκρηπίδα και η Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη καθώς και η χρήσιμη μέθοδος της ίσης απόστασης/μέσης γραμμής.

Δευτερευόντως, η Μεσόγειος αποτελεί ημίκλειστη θάλασσα η οποία απασχολεί την διεθνή διπλωματία και πολιτική εντόνως από το 2000. Τόσο η Ελληνική όσο και η Κυπριακή Δημοκρατία, με τις διμερείς οριοθετήσεις της ΑΟΖ τους, έχουν αναδειχθεί σε ιδιαίτερα ενεργούς και ισχυρούς πολιτικά δρώντες στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου. Η απομόνωση της Τουρκίας λόγω των πολλαπλών διμερών συμφωνιών οριοθέτησης ΑΟΖ (2003-2011) και ειδικότερα της Κυπριακής Δημοκρατίας με τον Λίβανο, την Αίγυπτο, και το κράτος του Ισραήλ κατέστη προδήλως εμφανής. Ως εκ τούτων, η Τουρκία προέβη σε μια «κούρσα» διπλωματικών συζητήσεων και επαφών προκειμένου να δημιουργήσει το κατάλληλο περιβάλλον, με δέλεαρ τα πλούσια σε κοιτάσματα φυσικού αερίου τεμάχια της κυπριακής ΑΟΖ, ώστε να ακυρωθούν οι ως άνω αναφερόμενες διμερείς συμφωνίες της Κύπρου αλλά και της Ελλάδος.

Ολοκληρώνοντας, αυτό που γίνεται αντιληπτό είναι ότι η Τουρκία από το 2004 μεθόδευε τις διεκδικήσεις της στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου. Μη αναγνωρίζοντας την υφαλοκρηπίδα στα νησιά στο ΝΑ τμήμα της ελληνικής επικράτειας (Κρήτη, Ρόδος, Καστελόριζο) και προσπαθώντας παράλληλα να εκμεταλλευτεί το ψευδοκράτος της ΤΔΒΚ για να εισχωρεί στο δυτικό τμήμα της κυπριακής ΑΟΖ για έρευνα και εκμετάλλευση με κάθε ευκαιρία, η Τουρκία σχεδιάζει με αρχιτεκτονικό τρόπο την προοπτική δημιουργίας εθίμου, την «Γαλάζια Πατρίδα» της, στο Αιγαίο και την θάλασσα της Ανατολικής Μεσογείου._

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Έντυπη Βιβλιογραφία

- Εμμανουήλ Ρούκουνας, Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο, Σειρά Δημόσιου Διεθνούς Δικαίου, εκδ. 1^η (αναθεωρημένη), εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2010,
- Γρηγόρης Ι. Τσάλτας, Μαριάνθη Κλάδη-Ευσταθοπούλου, Το Διεθνές Καθεστώς των Θαλασσών και των Ωκεανών, Τόμος Πρώτος: Διεθνής Πολιτική και Δίκαιο της Θάλασσας- Οι Ζώνες Εθνικής Δικαιοδοσίας, εκδόσεις Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2003
- Κρ. Ιωάννου/ Α. Στρατή, Δίκαιο της Θάλασσας, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2013
- Αγγελος Μ. Συρίγος, Ελληνοτουρκικές Σχέσεις, έκδ. 2^η, εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, 2013

Αρθρογραφία-Μελέτες

- Αγγελος Συρίγος, Τουρκικές διεκδικήσεις σε Αιγαίο και Ανατολική Μεσόγειο, Καθημερινές Εκδόσεις Μον. ΑΕ, Αθήνα, 2020.
- Σοφία Δαμπάλη, Η οριοθέτηση των θαλασσιών ζωνών στο Δίκαιο της Θάλασσας μέσα από την κρίση διεθνών δικαιοδοτικών οργάνων, Διπλωματική Εργασία, Τομέας Διεθνών Σχέσεων, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, Κομοτηνή, Ιανουάριος 2008
- Χρήστος Καστρίσιος, Ανάλυση και Υλοποίηση Οριοθέτησης Θαλασσιών Ζωνών σε Ψηφιακό Περιβάλλον, Διδακτορική Διατριβή, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Αθήνα, Ιούνιος 2017, σελ. 94, διαθέσιμο σε: <https://docplayer.gr/79238724-Analysi-kai-ylopoiisi-oriothetisis-thalassion-zonon-kai-synoron-se-psifiako-perivallon.html>
- Costs and benefits arising from the establishment of maritime zones in the Mediterranean Sea, Final Report, June 2013, διαθέσιμο σε: https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/sites/maritimeaffairs/files/docs/body/maritime-zones-mediterranean-report_en.pdf
- DUNÉR, BERTIL. "Cyprus: North Is North, and South Is South." Security Dialogue 30, no. 4 (1999): 485-96., διαθέσιμο σε: <http://www.jstor.org/stable/44472470>.
- Dogru, Sami and Reginbogin, Herbert (2017) "Rethinking East Mediterranean Security: Powers, Allies & International Law," *Touro Law Review*: Vol. 33: No. 3, Article 10. Available at: <https://digitalcommons.tourolaw.edu/lawreview/vol33/iss3/10>
- Oztas, Tankut. (2019). Turkey - Libya Relations: Economic and Strategic Imperatives., διαθέσιμο σε: https://www.researchgate.net/publication/341273384_Turkey_-_Libya_Relations_Economic_and_Strategic_Imperatives

Ηλεκτρονικοί Ιστότοποι

- Eyal Pinko, *Turkey's Maritime Strategy Ambitions: The Blue Homeland Doctrine (Mavi Vatan)*, 07 APRIL 2020, RESEARCH INSTITUTE FOR EUROPEAN AND AMERICAN STUDIES, διαθέσιμο σε: <https://rieas.gr/researchareas/editorial/4456-turkey-s-maritime-strategy-ambitions-the-blue-homeland-doctrine-mavi-vatan>
- Robin R. Churchill, Law of the Sea, Britannica, διαθέσιμο σε: <https://www.britannica.com/topic/Law-of-the-Sea>

-UN DOALOS Table of claims to maritime jurisdiction (15 July 2011), διαθέσιμο σε: http://www.un.org/Depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/PDFFILES/table_summary_of_claims.pdf.

-Maritime Zones, Law of the Sea A policy primer, The Fletcher School, TUFTS University, διαθέσιμο σε: <https://sites.tufts.edu/lawofthesea/chapter-two/>

-Ο περί της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης Νόμος του 2004, διαθέσιμο σε: http://www.cylaw.org/nomoi/arith/2004_1_064.pdf

-Ο περί της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης και Υφαλοκρηπίδας (Τροποποιητικός) Νόμος του 2014, διαθέσιμος σε: http://www.cylaw.org/nomoi/arith/2014_1_097.pdf

-Χάρτης Κυπριακής ΑΟΖ, OnAlert.gr, διαθέσιμο σε: <https://www.onalert.gr/kosmos/kypros/deite-tous-xartes-aoz-kyprou/112838/>

-Ο περί της Συμφωνίας μεταξύ της Κυπριακής Δημοκρατίας και της Αραβικής Δημοκρατίας της Αιγύπτου για την Οριοθέτηση της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης (Κυρωτικός) Νόμος του 2003, διαθέσιμο σε: http://www.cylaw.org/nomoi/arith/2003_3_015.pdf

-Agreement between the Republic of Cyprus and the Arab Republic of Egypt on the Delimitation of the Exclusive Economic Zone, 17 February 2003, διαθέσιμο σε: <https://www.un.org/depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/PDFFILES/TREATIES/EGY-CYP2003EZ.pdf>

-Συμφωνία μεταξύ του κράτους του Ισραήλ και της Κυπριακής Δημοκρατίας σχετικά με την οριοθέτηση της Αποκλειστικής Οικονομικής τους Ζώνης, διαθέσιμο σε: https://www.un.org/depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/PDFFILES/TREATIES/cyp_isr_eez_2010.pdf

-Cihat Yayci Zeynep Ceyhan, *Israel is Turkey's Neighbor Across the Sea: Delimitation of the Maritime Jurisdiction Areas between Turkey and Israel*, *Turkeyscope*, 7.12.2020, διαθέσιμο σε: <https://dayan.org/content/israel-turkeys-neighbor-across-sea-delimitation-maritime-jurisdiction-areas-between-turkey>

-Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας (αρ.4143), διαθέσιμο σε: http://www.cylaw.org/nomoi/arith/2011_3_007.pdf

-Άγγελος Μ. Συρίγος, *Η θαλάσσια οριοθέτηση με την Αίγυπτο*, *Καθημερινή*, 15.12.2015, διαθέσιμο σε: <https://www.kathimerini.gr/politics/842127/i-thalassia-oriothetisi-me-tin-aigypto/>

-Ψήφισμα του Συμβουλίου Ασφαλείας S/RES/541 (1983), διαθέσιμο σε: [https://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/541\(1983\)](https://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/541(1983))

-Ψήφισμα του Συμβουλίου Ασφαλείας S/RES/550 (1984), διαθέσιμο σε: [https://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/550\(1984\)](https://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/550(1984))

-Το έγγραφο της επικύρωσης από τουρκικό κοινοβούλιο διαθέσιμο σε: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/10/20121010-3-1.pdf>

-Law of the Sea Bulletin, Turkey, διαθέσιμο σε: <https://www.un.org/Depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/STATEFILES/TUR.htm>

-Alper Atalay, *Turkish parliament ratifies motion on Turkey-Libya deal*, *Anadolu Agency*, 21.12.2020, διαθέσιμο σε: <https://www.aa.com.tr/en/turkey/turkish-parliament-ratifies-motion-on-turkey-libya-deal/1680334>

-Tom Allinson, *Lebanon-Israel talks unlikely to yield 'historic' US policy win*, *DW*, 2.10.2020, διαθέσιμο σε: <https://www.dw.com/en/israel-lebanon-maritime-borders-us-backed-talks/a-55133674>

-Nikolaos Ioannides, *The Continental Shelf Delimitation Agreement Between Turkey and "TRNC"*, European Journal of International Law, May 26, 2014, διαθέσιμο σε: <https://www.ejiltalk.org/the-continental-shelf-delimitation-agreement-between-turkey-and-trnc/>

-Κωνσταντίνος Παπαλουκάς, *Φατίχ και Γιαβούζ: Δυο σύγχρονοι γενίτσαροι στην Ανατολική Μεσόγειο*, Naftemporiki, 2.8.2019, διαθέσιμο σε: <https://m.naftemporiki.gr/story/1502621>

-Φωτεινή Δουλγέρη/ Μάριος Ιωάννου, *Κυπριακή ΑΟΖ: Διψήφιος αριθμός ενταλμάτων σύλληψης για τον «Πορθητή»*, euronews.gr, 14.06.2019, διαθέσιμο σε: <https://gr.euronews.com/2019/06/14/kypriaki-aoz-kypros-ypourgeio-ekswterikon-entalmata-syllipsis-plieromatos-porthitis-fatih>

-The Libya-Turkey Memorandum of Understanding: Local and Regional Repercussions, Arab Center Washington DC, 2.01.2020, διαθέσιμο σε: http://arabcenterdc.org/policy_analyses/the-libya-turkey-memorandum-of-understanding-local-and-regional-repercussions/

-Dr. Mitat Çelikpala, *What Is Happening In Eastern Mediterranean*, Business Diplomacy, διαθέσιμο σε: <https://businessdiplomacy.net/what-is-happening-in-eastern-mediterranean/>

-Μνημόνιο Συνεργασίας για την Οριοθέτηση της Θαλάσσιας Δικαιοδοσίας μεταξύ της τουρκικής Δημοκρατίας και της Κυβέρνησης Εθνικής Συμφωνίας της Λιβύης, επίσημο κείμενο της Τουρκικής Δημοκρατίας, διαθέσιμο σε: <https://resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/12/20191207-3.pdf>

-Note verbale Greece, Cyprus, Bahrein, Saudi Arabia, UN Digital Library, 6 July 2020, διαθέσιμο σε: <https://digitallibrary.un.org/>

-Eastern Mediterranean EEZ Delimitation, Global Security, διαθέσιμο σε: <https://www.globalsecurity.org/military/world/war/eez-east-med.htm>

-Letter dated 13 May 2020 from the Permanent Representative of Libya to the United Nations addressed to the President of the Security Council, S/2020/394, διαθέσιμο σε: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N20/119/96/PDF/N2011996.pdf?OpenElement>

-Λιβύη: Ακύρωση της συμφωνίας Τρίπολης – Άγκυρας και διακοπή σχέσεων με την Τουρκία ψήφισε το κοινοβούλιο, Η Καθημερινή, 4.01.2020, διαθέσιμο σε: <https://www.kathimerini.gr/world/1058828/livyi-akyrosi-tis-symfonias-tripolis-agkyras-kai-diakopi-scheseon-me-tin-toyrkia-psifise-to-koinovoylio/>

-Τουρκολιβυκό μνημόνιο: Κοινή διπλωματική νότα Ελλάδας, Κύπρου και τριών ακόμη χωρών στον ΟΗΕ, το Βήμα, 15.07.2020, διαθέσιμο σε: <https://www.tovima.gr/2020/07/15/politics/tourkolivyko-mnimonio-koini-diplomatiki-nota-elladas-kyprou-kai-trion-akomi-xoron-ston-oie/>

-Joint Declaration adopted by the Ministers of Foreign Affairs of Cyprus, Egypt, France, Greece and the United Arab Emirates (11.05.2020), διαθέσιμο σε: <https://www.mfa.gr/en/current-affairs/statements-speeches/joint-declaration-adopted-by-the-ministers-of-foreign-affairs-of-cyprus-egypt-france-greece-and-the-united-arab-emirates-11052020.html>

-Πρωτοκολλήθηκε στον ΟΗΕ το παράνομο Τουρκολιβυκό μνημόνιο (φωτο), Pressroom, 1.10.2020, διαθέσιμο σε: <https://www.thepressroom.gr/ellada/protokollithike-ston-oie-paranomo-toyrkolibyko-mnimonio-foto>

-Constantinos Yiallourides, *Part I: Some Observations on the Agreement between Greece and Egypt on the Delimitation of the Exclusive Economic Zone*, European Journal of International Law, 25.8.2020, διαθέσιμο σε:

<https://www.ejiltalk.org/18969-2/>

-Η ΑΟΖ Ελλάδας – Αιγύπτου βάσει της συμφωνίας του Καΐρου, Η Καθημερινή, 6.8.2020, διαθέσιμο σε: <https://www.kathimerini.gr/politics/1091079/i-aoz-elladas-aigyptoy-vasei-tis-symfonias-toy-ka-roy/>

-Συμφωνία μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Κυβέρνησης της Αραβικής Δημοκρατίας της Αιγύπτου για την οριοθέτηση της Αποκλειστικής οικονομικής Ζώνης των δύο κρατών, Επίσημο Κείμενο, διαθέσιμο σε: <https://www.eliamer.gr/wp-content/uploads/2020/EG-GR%20EEZ-2020.pdf>

-Greece and Egypt sign agreement on exclusive economic zone, ekathimerini.com, 6.8.2020, διαθέσιμο σε:

<https://www.ekathimerini.com/255573/gallery/ekathimerini/news/greece-and-egypt-sign-agreement-on-exclusive-economic-zone>

-Υπεγράφη η συμφωνία Ελλάδας – Αιγύπτου για την ΑΟΖ, Η Καθημερινή, 6.8.2020, διαθέσιμο σε: <https://www.kathimerini.gr/politics/1091073/ypegrafi-i-symfonia-elladas-aigyptoy-gia-tin-aoz/>

-Serkan Demirtaş, *Turkey says Greek-Egypt deal endorses Turkish thesis over maritime rights*, Hurriyet Daily News, 10.8.2020, διαθέσιμο σε:

<https://www.hurriyetdailynews.com/turkey-says-greek-egypt-deal-endorses-turkish-thesis-over-maritime-rights-157250>

-Νικόλαος Α. Ιωαννίδης, *Νομική ανάλυση Συμφωνίας οριοθέτησης Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης μεταξύ Ελλάδος και Αιγύπτου*, Defence ReDefined, 11.8.2020 διαθέσιμο σε: https://defenceredefined.com.cy/νομική-ανάλυση-συμφωνίας-οριοθέτησης/?fbclid=IwAR1vifVC4duDOMDk45kQOs3YtUUepVSjH4j3miewdrwgTT7_WFPy8LXZkzE

-Διεθνής Σύμβαση της Βιέννης για το Δίκαιο των Συνθηκών (1969), διαθέσιμο σε: http://www.cylaw.org/nomoi/arith/1990_1_234.pdf

-Mahmoud Mourad, *Egypt and Greece signed an agreement on exclusive economic zone, Egypt independent*, 7.8.2020, διαθέσιμο σε:

<https://egyptindependent.com/egypt-and-greece-sign-agreement-on-exclusive-economic-zone/>

-Mediterranean Gas Rush Ebbs, *The American Interest*, διαθέσιμο σε: <https://www.the-american-interest.com/2015/01/21/mediterranean-gas-rush-ebbs/>

-Anthony Skinner, *Erdogan Unlikely to Back Down in Mediterranean Despite Oil and Gas Glut*, Washington Institute for Near East Policy (FIKRA FORUM), 23.6.2020, διαθέσιμο σε: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/erdogan-unlikely-back-down-mediterranean-despite-oil-and-gas-glut>

-Dr. Cihat YAYCI, *The Problem of Delimitation of Maritime Areas in Eastern Mediterranean and Turkey*, Bilge Strateji, Cilt 4, Sayı 6, Bahar 2012, διαθέσιμο σε: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/43488>

-Mavi Vatan Logosu Hakkinda, Mavivatan.net, διαθέσιμο σε:

<https://mavivatan.net/mavi-vatan-logosu-hakkinda/>

-Εικόνα εξωφύλλου: Mediterranean Sea, National Geographic, διαθέσιμο σε: <https://www.nationalgeographic.org/media/eastern-mediterranean/>

ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ

Η **ΟΛΓΑ ΤΣΟΥΚΑΛΑ** είναι πτυχιούχος του τμήματος Διεθνών, Ευρωπαϊκών και Περιφερειακών Σπουδών του Παντείου Πανεπιστημίου Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών των Αθηνών καθώς και τελειόφοιτος της Νομικής (ελληνική κατεύθυνση) του Πανεπιστημίου Νεάπολις Πάφου της Κυπριακής Δημοκρατίας. Παράλληλα με τις σπουδές της, η ίδια δραστηριοποιείται ως Co- Director και News Editor της φοιτητικής πρωτοβουλίας του Ομίλου Διεθνών και Ευρωπαϊκών Θεμάτων (ΟΔΕΘ) όπου και δημοσιεύει τακτικά αναλύσεις και άρθρα της. Το 2019 ολοκλήρωσε την πρακτική της άσκηση στην Ειδική Νομική Υπηρεσία (ENY-E.E.) του Υπουργείου Εξωτερικών της Ελληνικής Δημοκρατίας. Επίσης, έχει συμμετάσχει σε πληθώρα προσομοιώσεων Μοντέλων Ηνωμένων Εθνών (λ.χ. ThessISMUN, RhodesMRC) και ευρωπαϊκών θεσμών (λ.χ. EU Institutions Simulation, Europa.S) αλλά και συνεδρίων διεθνούς δικαίου, στρατηγικής και διεθνούς πολιτικής (λ.χ. Politeia International Conference). Μιλάει αγγλικά και γαλλικά.

Στα ακαδημαϊκά της ενδιαφέροντα εμπίπτουν οι τομείς του Διεθνούς Δικαίου, της Διεθνούς και Ευρωπαϊκής Πολιτικής, της περιφέρειας της Μεσογείου, του Ευρωπαϊκού Δικαίου, της Ενέργειας και των Ελληνοτουρκικών σχέσεων.

olgatsoukala56@gmail.com

<https://www.linkedin.com/in/olgatsoukala/>

<https://www.facebook.com/otsoukala56>

Οι ισχυρισμοί και οι απόψεις σε αυτήν την δημοσίευση ανηκούν στους συγγραφείς και δεν αντικατοπτρίζουν απαραίτητα τις απόψεις του Ινστιτούτου Εξωτερικών Υποθέσεων, του διοικητικού συμβουλίου ή των μελών του.

Όλα τα δικαιώματα διατηρούνται. Κανένα μέρος αυτής της δημοσίευσης δεν μπορεί να αναπαραχθεί ή να μεταδοθεί με οποιαδήποτε μορφή ή με οποιονδήποτε τρόπο, ηλεκτρονικό ή μηχανικό, συμπεριλαμβανομένης της φωτοτύπησης, της εγγραφής ή οποιουδήποτε συστήματος πληροφορικής και ανάκτησης, χωρίς γραπτή άδεια από τον εκδότη.

Ινστιτούτο
Εξωτερικών
Υποθέσεων

www.fainst.eu